

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim

Lublin, 2025 r.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie

ul. Diamentowa 2

20-447 Lublin

tel.: (81) 528 76 50

e-mail: rops@rops.lubelskie.pl

www.rops.lubelskie.pl

Opracowanie:

Lubelskie Obserwatorium Polityki Społecznej

tel.: (81) 528 76 54

e-mail: lops@rops.lubelskie.pl

Raport został opracowany w ramach projektu „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim”, realizowanego w Programie Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS), współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE.....	5
	CEL I ZAKRES RAPORTU	5
	KONTEKST STRATEGICZNY RAPORTU	6
	METODOLOGIA OPRACOWANIA RAPORTU	6
	<i>Źródła danych</i>	8
	<i>Zakres raportu</i>	9
	<i>Definicje i kryteria orzekania w kontekście polityki społecznej</i>	10
	<i>Kryteria porównań regionalnych i krajowych</i>	13
II.	CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	13
	CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM	17
	ZRÓŻNICOWANIE TERYTORIALNE POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	22
	STRUKTURA DEMOGRAFICZNA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM	25
	TYPY NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (WG KODÓW ORZECZNICTWA).....	26
III.	DOSTĘPNOŚĆ POMOCY I WSPARCIA. PODSTAWOWE OBSZARY	31
	EDUKACJA I WYCHOWANIE.....	31
	<i>Szkolnictwo ogólnodostępne - edukacja włączająca</i>	32
	<i>Szkolnictwo specjalne</i>	35
	<i>Szkolnictwo wyższe</i>	39
	PROFILAKTYKA ZDROWOTNA	41
	REHABILITACJA LECZNICZA	42
	POMOC SPOŁECZNA	48
	<i>Rehabilitacja społeczna</i>	50

<i>Rehabilitacja zawodowa</i>	56
<i>Aktywizacja zawodowa</i>	63
<i>Integracja społeczna</i>	78
<i>Oddział Lubelski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych</i>	78
ZINTEGROWANE FORMY WSPARCIA – OD USŁUG ŚRODOWISKOWYCH DO AKTYWIZACJI	84
PERSPEKTYWICZNE ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE W ZAKRESIE WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI.....	85
IV. WNIOSKI	87
PODSTAWOWE AKTY PRAWNE WYZNACZAJĄCE DZIAŁANIA KIEROWANE DO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	91
PODSTAWOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE WYZNACZAJĄCE DZIAŁANIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W PROGRAMIE:	92
<i>Dokumenty strategiczne szczebla krajowego:</i>	92
<i>Dokumenty strategiczne Województwa Lubelskiego:</i>	93
SPIS TABEL	94
SPIS WYKRESÓW:	95

I. WPROWADZENIE

Sytuacja osób z niepełnosprawnościami stanowi jeden z kluczowych obszarów polityki społecznej w województwie lubelskim. Wyzwania związane z zapewnieniem równego dostępu do usług, edukacji, rynku pracy i życia społecznego wymagają systemowego podejścia, opartego na danych i analizie uwarunkowań regionalnych. Niniejszy raport został przygotowany jako narzędzie wspierające planowanie działań na poziomie województwa, zgodnie z zasadami włączania społecznego oraz zobowiązaniami wynikającymi z Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami.

Opracowanie ma charakter diagnostyczny i analityczny – prezentuje aktualny obraz sytuacji osób z niepełnosprawnościami w regionie, identyfikuje główne bariery i nierówności oraz wskazuje obszary wymagające interwencji. Raport jest adresowany m.in. do instytucji samorządowych, organizacji pozarządowych, podmiotów rynku pracy i innych podmiotów zaangażowanych w tworzenie spójnego systemu wsparcia.

Cel i zakres raportu

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie pogłębionej diagnozy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim (WL), z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych, społecznych i instytucjonalnych. Raport ma charakter analityczny i obejmuje ocenę skali zjawiska, struktury populacji oraz dostępności usług w kluczowych obszarach życia: edukacji, zdrowia, rehabilitacji, pomocy społecznej, zatrudnienia i integracji społecznej. Analiza prowadzona jest w ujęciu porównawczym (województwo lubelskie – Polska), z rozszerzeniem o porównania powiatowe oraz – w wybranych obszarach – gminne, przekrojowym (poszczególne obszary tematyczne), a także w ujęciu dynamicznym, co pozwala uchwycić zmiany zachodzące w czasie i ich wpływ na sytuację osób z niepełnosprawnościami.

Raport kończy się na wnioskach diagnostycznych, bez formułowania rekomendacji operacyjnych. Wnioski zawarte w raporcie stanowią wspólną podstawę do dalszych prac w ramach odpowiedzialności poszczególnych podmiotów. Wynika to z faktu, że poszczególne obszary wsparcia mają różnych adresatów i interesariuszy, którzy dysponują odmiennymi perspektywami, priorytetami i narzędziami działania.

Kontekst strategiczny raportu

Opracowanie wpisuje się w realizację zobowiązań wynikających z Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz w założenia krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych, w tym:

- Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030,
- Wojewódzkiego Programu Wyrównywania Szans Osób z Niepełnosprawnościami i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2026–2030,
- dokumentów sektorowych dotyczących m.in.: pomocy społecznej, edukacji, zdrowia, rynku pracy.

Opracowanie stanowi narzędzie wspierające planowanie polityki społecznej w regionie, dostarczając podstaw do oceny skuteczności dotychczasowych działań, identyfikacji luk systemowych oraz wyznaczania obszarów wymagających dalszej interwencji w perspektywie średnio- i długoterminowej.

Metodologia opracowania raportu

Raport został przygotowany w oparciu o analizę danych wtórnych, z zastosowaniem podejścia wieloaspektowego, obejmującego m.in. analizę porównawczą, przekrojową i dynamiczną. Obejmuje ocenę sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim na tle kraju, z uwzględnieniem zmian zachodzących w czasie oraz zróżnicowania terytorialnego. Analiza prowadzona jest w perspektywie lat 2011–2025, co pozwala na identyfikację kierunków i tempa procesów społecznych, instytucjonalnych i demograficznych wpływających na sytuację OsN w regionie. Zakres czasowy nie jest wyborem arbitralnym, lecz odzwierciedla granice dostępności wiarygodnych danych statystycznych

Zastosowane podejście analityczne obejmuje trzy wzajemnie uzupełniające się perspektywy:

- analizę porównawczą, umożliwiającą m.in. zestawienie sytuacji województwa lubelskiego z danymi ogólnopolskimi,
- analizę przekrojową, pozwalającą na ocenę sytuacji w poszczególnych obszarach tematycznych,

- analizę dynamiczną, rozumianą jako badanie zmian zachodzących w czasie, została przeprowadzona w oparciu o dane dostępne dla lat 2011–2025, co jest związane z dostępnością informacji z dwóch spisów powszechnych (2011 i 2021) oraz bieżących rejestrów i baz danych. Ujęcie to pozwala na identyfikację trendów, ocenę skuteczności dotychczasowych działań oraz prognozowanie przyszłych potrzeb w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Zakres terytorialny opracowania obejmuje województwo lubelskie, z odniesieniem do danych ogólnopolskich. W wybranych obszarach zastosowano pogłębione zestawienia w podziale powiatowym, a tam, gdzie pozwalały na to dostępne źródła – również gminnym. Zakres tematyczny obejmuje kluczowe obszary życia społecznego, w których osoby z niepełnosprawnościami wymagają szczególnego wsparcia, w tym m.in.:

- edukację i wychowanie,
- ochronę zdrowia i rehabilitację,
- pomoc społeczną i warunki życia,
- aktywizację zawodową i zatrudnienie,
- integrację społeczną,
- dostępność usług i przestrzeni publicznej.

Wskazane obszary zostały poddane analizie pod kątem dostępności, jakości i adekwatności działań podejmowanych na poziomie regionalnym, z uwzględnieniem danych ilościowych, dokumentów programowych oraz uwarunkowań systemowych.

Dodatkowo, w celu pełniejszego zobrazowania sytuacji osób z niepełnosprawnościami w regionie, uwzględniono charakterystykę demograficzną i zdrowotną populacji regionu, w tym strukturę wiekową, płciową oraz rozmieszczenie terytorialne. Analiza odnosi się również do zjawisk istotnych dla skali i struktury niepełnosprawności, takich jak: zmiany w strukturze gospodarstw domowych, samotność osób starszych, migracje, depopulacja obszarów wiejskich oraz dostępność usług zdrowotnych i opiekuńczych. Uwzględniono także przemiany w systemie świadczenia usług społecznych, w tym rozwój usług środowiskowych. Informacje te stanowią istotne tło dla interpretacji danych w poszczególnych obszarach tematycznych.

Źródła danych

Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim została oparta na informacjach pochodzących z różnych systemów statystycznych i administracyjnych. Wykorzystane źródła obejmują zarówno dane liczbowe, jak i informacje o uwarunkowaniach instytucjonalnych oraz kierunkach polityki społecznej. Należy podkreślić, że dane mają charakter wtórny, co wiąże się z ograniczeniami wynikającymi z różnic w metodologii ich gromadzenia w poszczególnych latach oraz z niejednorodnością definicji stosowanych w różnych systemach, w tym m.in.: statystyki publicznej, wsparcia społecznego, ochrony zdrowia czy edukacji.

Poniżej przedstawiono zestawienie głównych źródeł danych wykorzystanych w analizie:

1. Statystyka publiczna

- Główny Urząd Statystyczny (GUS) – dane z Narodowych Spisów Powszechnych (NSP 2011, NSP 2021), Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC) oraz Banku Danych Lokalnych (BDL). Zakres: liczba i struktura osób z niepełnosprawnościami, wskaźniki demograficzne, sytuacja dochodowa, warunki życia.

2. Systemy resortowe

- 1) sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRiPS),
- 2) Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON)
 - dane dotyczące dofinansowań do wynagrodzeń pracowników z niepełnosprawnościami (system SODiR),
 - realizacja programów celowych (np. likwidacja barier, sprzęt rehabilitacyjny),
 - finansowanie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej.
- 3) Wojewódzki Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności
 - dane dotyczące liczby wydanych orzeczeń, struktury stopni niepełnosprawności, rozkładu według rodzaju schorzeń,
 - informacje o dynamice zmian w orzecznictwie w latach 2011–2024.
- 4) Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ)
 - dane o świadczeniach zdrowotnych, w tym rehabilitacji leczniczej, opiece ambulatoryjnej i stacjonarnej,
 - informacje o dostępności usług medycznych dla osób z niepełnosprawnościami.

5) Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS)

- ☐ dane dotyczące osób zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych z oznaczeniem kodu tytułu ubezpieczenia wskazującym na status osoby z niepełnosprawnością (zgodnie z rozporządzeniem w sprawie kodów tytułów ubezpieczenia),
- ☐ informacje o świadczeniach rentowych z tytułu niezdolności do pracy.

6) System Informacji Oświatowej (SIO)

- ☐ dane dotyczące edukacji osób z niepełnosprawnościami, w tym: wczesne wspomaganie rozwoju, kształcenie specjalne, edukacja włączająca, liczba uczniów z orzeczeniami w szkołach ogólnodostępnych i specjalnych.

3. Dokumenty strategiczne i programowe

- ☐ Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030,
- ☐ Wojewódzki Program Wyrównywania Szans Osób z Niepełnosprawnościami i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2026–2030,
- ☐ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- ☐ dokumenty sektorowe (edukacja, zdrowie, rynek pracy, pomoc społeczna).

4. Źródła uzupełniające

- ☐ dokumenty Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (ROPS),
- ☐ wyniki badań naukowych i analiz eksperckich, tym opracowania organizacji pozarządowych.

Zastosowane źródła umożliwiły przeprowadzenie pogłębionej diagnozy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w regionie, z uwzględnieniem zarówno danych liczbowych, jak i kontekstu instytucjonalnego oraz strategicznego. Należy jednak zaznaczyć, że dane mają charakter wtórny, co może wiązać się z ograniczeniami wynikającymi z różnic w metodologii ich gromadzenia w poszczególnych latach.

Zakres raportu

Zakres analizy przyjęty w niniejszym opracowaniu obejmuje trzy podstawowe wymiary: terytorialny, czasowy oraz tematyczny, analizowane w perspektywie porównawczej, przekrojowej i dynamicznej, zgodnie z założeniami regionalnej diagnozy.

W wymiarze terytorialnym analiza koncentruje się na województwie lubelskim, z odniesieniem do danych ogólnopolskich w celu uchwycenia specyfiki regionalnej na tle sytuacji krajowej. W ramach dostępności danych uwzględniono również możliwość prezentacji informacji w podziale powiatowym, co pozwala na identyfikację nierówności terytorialnych oraz lokalnych uwarunkowań w zakresie dostępności usług i wsparcia. W wybranych obszarach, takich jak edukacja, pomoc społeczna czy dostępność infrastruktury, zastosowano także pogłębione zestawienia na poziomie gminnym, o ile pozwalały na to dostępne źródła.

Zakres czasowy analizy obejmuje lata 2011–2025, co wynika z dostępności danych pochodzących z dwóch kolejnych Narodowych Spisów Powszechnych Ludności i Mieszkań (NSP 2011 oraz NSP 2021). Uwzględnienie tej perspektywy umożliwia identyfikację kierunków i tempa zmian w strukturze populacji osób z niepełnosprawnościami oraz w systemie wsparcia instytucjonalnego. Wieloletni horyzont analizy pozwala także na ocenę trwałości obserwowanych zjawisk oraz skuteczności dotychczasowych działań podejmowanych w regionie.

Zakres tematyczny opracowania obejmuje kluczowe obszary życia społecznego, w których osoby z niepełnosprawnościami doświadczają barier lub wymagają szczególnego wsparcia. Do obszarów tych należą m.in.: edukacja i wychowanie, ochrona zdrowia i rehabilitacja, pomoc społeczna i warunki życia, aktywizacja zawodowa i zatrudnienie, integracja społeczna oraz dostępność usług i przestrzeni publicznej. Wskazane powyżej obszary zostały poddane analizie pod kątem dostępności, jakości i adekwatności działań podejmowanych na poziomie regionalnym, z uwzględnieniem danych ilościowych, dokumentów programowych oraz uwarunkowań systemowych.

Dodatkowo, w celu pełniejszego zobrazowania sytuacji osób z niepełnosprawnościami w regionie, uwzględniono charakterystykę demograficzną tej populacji, w tym jej strukturę wiekową, płciową oraz rozmieszczenie terytorialne. Informacje te stanowią istotne tło dla interpretacji danych w poszczególnych obszarach tematycznych.

Definicje i kryteria orzekania w kontekście polityki społecznej

Niepełnosprawność jest zjawiskiem wynikającym z interakcji pomiędzy stanem zdrowia a barierami środowiskowymi i społecznymi, które ograniczają pełne uczestnictwo w życiu społecznym na równych prawach z innymi osobami. Współczesne podejście, zgodne z Konwencją ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), odchodzi od postrzegania niepełnosprawności wyłącznie w kategoriach medycznych. Akcentuje znaczenie dostępności, wsparcia

i eliminowania barier w otoczeniu. W analizach uwzględnia się zarówno aspekty demograficzne i społeczne, jak i funkcjonalne, które wpływają na jakość życia, możliwość realizacji ról społecznych oraz korzystania z praw obywatelskich. Takie ujęcie pozwala na projektowanie działań opartych na zasadach równości, włączania i wzmacniania autonomii osób z niepełnosprawnościami.

Analiza definicji i klasyfikacji niepełnosprawności stanowi fundament dla projektowania systemu wsparcia i polityki społecznej. W Polsce funkcjonują trzy główne źródła regulacyjne i koncepcyjne, które określają ramy pojęciowe i praktykę orzeczniczą:

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnościami sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (ratyfikowana przez Polskę 12 października 2012 r.)
- System orzekania o niepełnosprawności oparty na krajowych regulacjach (zespoły ds. orzekania, ZUS, KRUS, komisje MON/MSWiA).

Każde z tych źródeł wprowadza odmienne akcenty – od podejścia medycznego, przez funkcjonalne, po perspektywę opartą na prawach człowieka, który przesuwa akcent z medycznego lub funkcjonalnego postrzegania niepełnosprawności na pełne korzystanie z praw i wolności

Ustawa o rehabilitacji określa niepełnosprawność jako **trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy**. Definicja ta stanowi podstawę krajowego systemu orzecznictwa i świadczeń, koncentrując się na zdolności do pracy i pełnienia ról społecznych.

Konwencja ONZ przyjmuje ujęcie społeczne, definiując osoby z niepełnosprawnościami jako **osoby, które mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, co w interakcji z barierami utrudnia pełny i skuteczny udział w życiu społecznym na zasadzie równości z innymi**. To podejście przesuwa akcent z diagnozy medycznej na likwidację barier i zapewnienie równości, zgodnie z modelem praw człowieka.

System orzekania w Polsce **opiera się na kryteriach medyczno-funkcjonalnych**, określając **stopień niepełnosprawności** (znaczny, umiarkowany, lekki) oraz **wskazania do ulg i uprawnień**. W przypadku dzieci do 16. roku życia stosuje się orzeczenie o niepełnosprawności bez określenia stopnia. System ten jest podstawą przyznawania świadczeń, usług rehabilitacyjnych i wsparcia społecznego.

Definicje i kryteria orzekania mają bezpośredni wpływ na kształt polityki społecznej, ponieważ determinują dostęp do świadczeń, usług rehabilitacyjnych i form wsparcia. Określają, kto jest uprawniony do korzystania z systemu pomocy, a tym samym wpływają na skalę potrzeb i planowanie zasobów. Przyjęte podejście – medyczne, społeczne czy biopsychospołeczne – wyznacza kierunki działań: od kompensacji ograniczeń, przez likwidację barier, po tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. W praktyce oznacza to, że sposób definiowania niepełnosprawności przekłada się na strukturę usług, priorytety finansowania i mechanizmy integracji w środowisku lokalnym.

Tabela 1. Podejścia do niepełnosprawności i ich znaczenie dla polityki społecznej

Podejście	Charakterystyka	Znaczenie w polityce społecznej
Medyczne	Niepełnosprawność postrzegana jako wynik choroby lub uszkodzenia organizmu. Koncentracja na diagnozie i leczeniu.	Rehabilitacja medyczna, orzecznictwo oparte na stanie zdrowia, dostęp do świadczeń, w tym społecznych i zdrowotnych.
Społeczne	Niepełnosprawność rozumiana jako efekt barier w środowisku i relacjach społecznych.	Usuwanie barier, dostępność przestrzeni i usług, równość praw.
Biopsychospołeczne	Integracja czynników biologicznych, psychologicznych i społecznych. Uwzględnia wpływ otoczenia oraz aktywną rolę jednostki, w tym jej podmiotowość i poczucie sprawczości w procesie adaptacji.	Kompleksowe wsparcie, integracja usług, indywidualne ścieżki wsparcia, rozwój usług środowiskowych, wzmacnianie autonomii i samostanowienia.

Przyjęte definicje i modele niepełnosprawności stanowią punkt wyjścia dla analizy sytuacji osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim. Określają one nie tylko ramy prawne i orzecznicze, ale także kierunki projektowania systemu wsparcia – od świadczeń i usług zdrowotnych, przez likwidację barier, po tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. W dalszej części raportu uwzględniono te założenia przy analizie skali zjawiska, struktury populacji oraz dostępności pomocy i usług w regionie.

Kryteria porównań regionalnych i krajowych

Porównania sytuacji w województwie lubelskim z danymi krajowymi oraz danymi powiatowymi oparto na jednolitych wskaźnikach statystycznych i jednostkach przeliczeniowych stosowanych w statystyce publicznej. Zastosowano podejście per capita oraz wartości względne, co umożliwia porównywalność danych między jednostkami terytorialnymi o odmiennej liczbie mieszkańców. Średnia krajowa stanowi punkt odniesienia dla analiz regionalnych, natomiast wartości wojewódzkie pełnią funkcję odniesienia w analizach powiatowych i gminnych

II. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Charakterystyka populacji województwa lubelskiego stanowi punkt wyjścia do analizy sytuacji osób z niepełnosprawnościami, ponieważ uwarunkowania demograficzne i społeczne regionu w istotny sposób wpływają na skalę i strukturę zjawiska społecznego, jakim jest niepełnosprawność. Województwo lubelskie należy do obszarów o zaawansowanym procesie starzenia się populacji (21,6% mieszkańców w wieku powyżej 65 lat), wysokim udziale mieszkańców terenów wiejskich (53,8%) oraz utrzymujących się ujemnych wartościach wskaźników przyrostu naturalnego (-4,9%) i salda migracji (-2,4%). Utrzymujące się niekorzystne trendy demograficzne prowadzą do wyraźnego ograniczenia zasobów ludności w wieku produkcyjnym (57,6% dla WL przy 58,2% dla PL) oraz wzrostu poziomu obciążenia demograficznego.

Do kluczowych procesów kształtujących sytuację społeczną województwa lubelskiego należą starzenie się populacji (w tym tzw. podwójne starzenie), migracje i depopulacja obszarów wiejskich, zmiany w strukturze gospodarstw domowych oraz wysoka częstość chorób przewlekłych. Analiza tych zjawisk pozwala określić kierunki zmian w zakresie potrzeb społecznych mieszkańców regionu, w tym osób z różnorodnymi doświadczeniami niepełnosprawności.

Zestawienie danych GUS i NSP 2021 wskazuje, że osoby w wieku 60+ stanowią ponad połowę mieszkańców województwa posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. W połączeniu z ponadprzeciętnym udziałem seniorów w populacji regionu wartości te pozwalają stwierdzić, że w kolejnych latach może wzrastać zapotrzebowanie na usługi długoterminowe, rehabilitację oraz wsparcie

środowiskowe – zwłaszcza w gminach o największym nasileniu procesów starzenia. Zależność ta wynika z nakładania się czynników demograficznych i zdrowotnych, które różnicują profile potrzeb mieszkańców w różnych grupach wiekowych.

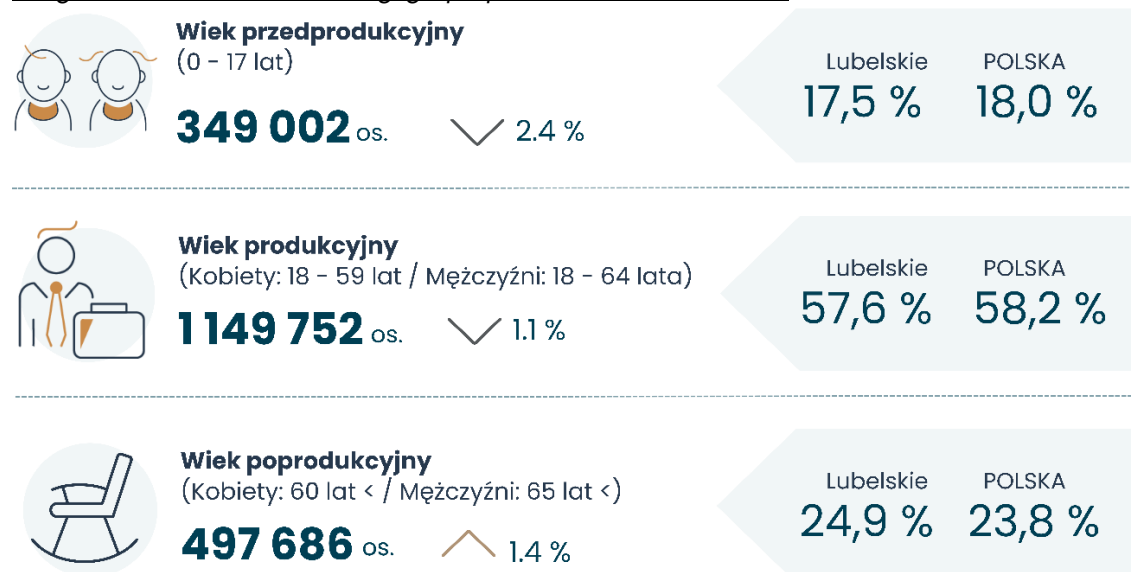
Ujęcie to umożliwia analizę sytuacji osób z niepełnosprawnościami bez odwoływania się do kategorii obciążenia czy kosztów społecznych, a zamiast tego podkreśla znaczenie odpowiedniego planowania usług, dostosowania infrastruktury i wzmacniania dostępności środowisk lokalnych.

Analiza struktury wieku mieszkańców województwa lubelskiego w porównaniu do średniej krajowej wskazuje na zaawansowany proces starzenia się populacji w regionie. Zgodnie z danymi GUS (stan na 31.12.2024 r.) mediana wieku mieszkańców województwa lubelskiego wynosi 42,1 roku, natomiast w Polsce 41,7 roku. Wartość ta należy do najwyższych w kraju, co potwierdza, że region jest jednym z najbardziej dotkniętych procesem demograficznego starzenia się.

Podobnie zestawienie danych dotyczących struktury wieku mieszkańców województwa lubelskiego na tle średnich krajowych pozwala określić różnice w udziale poszczególnych grup wiekowych (infografika poniżej). Analiza wartości wskazuje na niższy udział osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym w regionie w porównaniu do Polski, przy jednoczesnym wyższym odsetku osób w wieku poprodukcyjnym. Główne wnioski:

- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w województwie lubelskim **jest wyższy** niż średnia krajowa, co wpływa na intensywność procesu starzenia się
- udział osób w wieku produkcyjnym jest **nieco niższy** niż w skali kraju, co wpływa na potencjał rynku pracy
- udział dzieci w województwie lubelskim jest **niższy** niż średnia krajowa, co potwierdza ograniczoną zastępowalność pokoleń

Infografika 1. Struktura wieku wg. grup – porównanie WL vs Polska

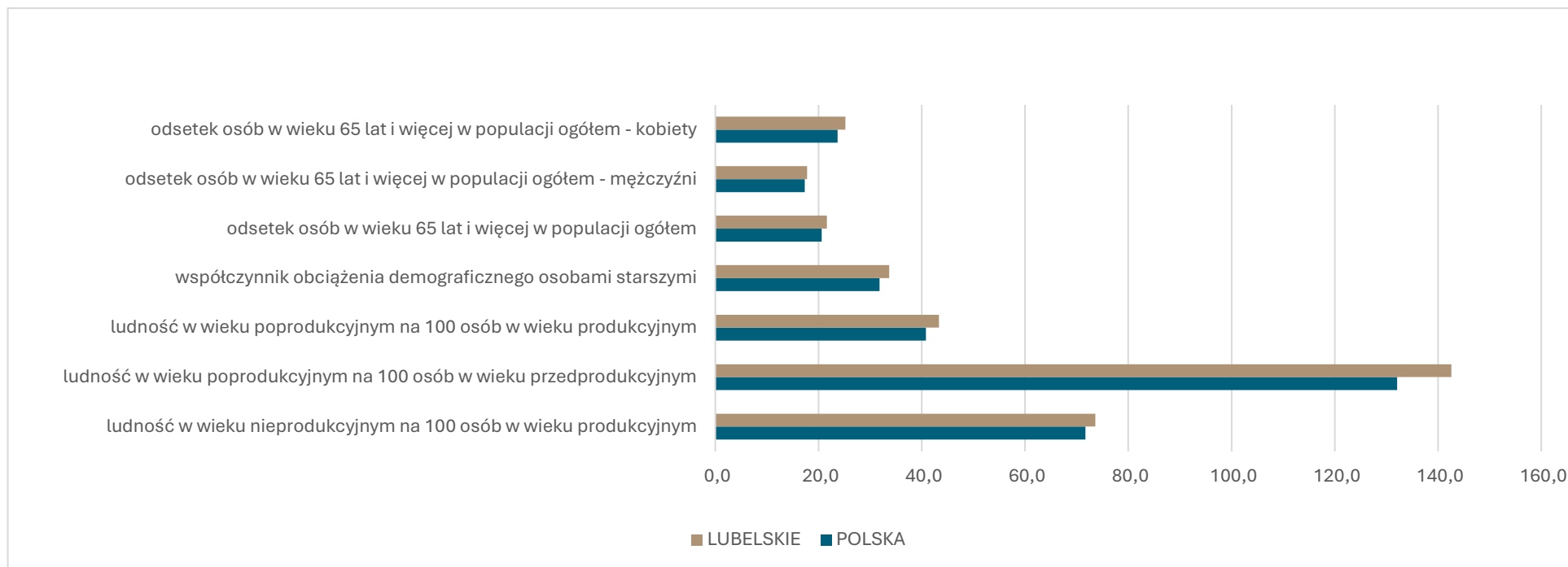

Źródło 1. Opracowanie własne ROPS na podst. danych GUS BDL (stan na 31.12.2024 r.; data dostępu: 28.10.2025r.)

Zestawienie przedstawia strukturę ludności województwa lubelskiego wg. trzech grup wieku: przedprodukcyjnej (0–17 lat), produkcyjnej (kobiety 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata) oraz poprodukcyjnej (kobiety 60+, mężczyźni 65+). Analiza wartości wykazuje spadek udziału osób w wieku przedprodukcyjnym o 2,4% oraz w wieku produkcyjnym o 1,1%, przy jednoczesnym wzroście populacji w wieku poprodukcyjnym o 1,4%. W porównaniu z danymi krajowymi województwo lubelskie charakteryzuje się niższym udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym (17,5% wobec 18,0%) i produkcyjnym (57,6% wobec 58,2%) oraz wyższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym (24,9% wobec 23,8%). W strukturze demograficznej regionu występuje zatem silniejszy trend starzenia się populacji niż w skali kraju.

Analiza porównawcza pozwala stwierdzić, że zarówno udział osób w wieku przedprodukcyjnym, jak i produkcyjnym w województwie lubelskim jest niższy niż średnia krajowa, natomiast udział osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższy. Wartości te pozwalają stwierdzić, że **zmniejszają się zasoby ludności w wieku produkcyjnym**, co wiąże się ze wzrostem obciążenia demograficznego. Poniższe zestawienie obrazuje porównanie wskaźników obciążenia demograficznego w województwie lubelskim i w Polsce. Wykres słupkowy prezentuje siedem kategorii związanych ze strukturą wiekową populacji, m.in: odsetek osób w wieku 65 lat i więcej (kobiety, mężczyźni, ogółem), współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Wykres 1. Wskaźniki obciążenia demograficznego – województwo lubelskie na tle Polski w 2024

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podst. danych GUS BDL (data dostępu 28.10.2025r.)

Wartości powyższych wskaźników potwierdzają, że województwo lubelskie charakteryzuje się **wyższym udziałem osób starszych i większym obciążeniem demograficznym** niż średnia krajowa. Szczególnie widoczna jest przewaga regionu w kategorii „ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym”, co potwierdza **nasilający się proces starzenia się** społeczeństwa. Wysoka wartość tego wskaźnika dla WL wynika nie tylko ze wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym, ale również z bardziej wyraźnego niż w skali kraju spadku udziału osób w wieku przedprodukcyjnym. Udział osób w wieku 0–17 lat zmniejszył się o 2,4% w porównaniu do 2023 roku, co oznacza ograniczenie zasobów demograficznych w młodszych grupach wiekowych i dodatkowo potęguje dysproporcję między populacją osób starszych a najmłodszych mieszkańców regionu.

Analiza struktury wieku wskazuje jednocześnie, że obserwowane tendencje mają charakter trwały i – zgodnie z dotychczasowym kierunkiem zmian – mogą ulegać dalszemu pogłębieniu w kolejnych latach. Oznacza to, że proces starzenia się populacji województwa lubelskiego będzie prawdopodobnie postępował szybciej niż w skali kraju, co wymaga długofalowego planowania usług społecznych, zdrowotnych i środowiskowych, przy uwzględnieniu zróżnicowanych potrzeb mieszkańców w różnych etapach życia.

W dalszej części rozdziału przedstawiono analizę skali zjawiska, strukturę demograficzną populacji osób z niepełnosprawnościami, rodzaje i typy niepełnosprawności, zróżnicowanie terytorialne oraz aktywność edukacyjną i zawodową tej grupy. Porównania z danymi krajowymi pozwolą uchwycić specyfikę województwa lubelskiego na tle Polski. Analiza ta obejmuje zarówno dane ilościowe (statystyki, wskaźniki), jak i jakościowe (trendy, czynniki wpływające na zmiany), co pozwala na pełniejsze zrozumienie sytuacji i sformułowanie rekomendacji strategicznych.

Charakterystyka populacji osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim

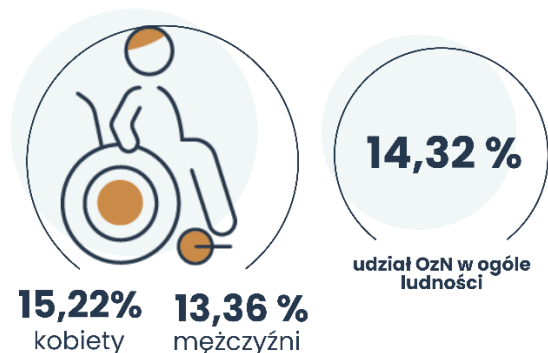
Osoby z niepełnosprawnościami stanowią istotną część mieszkańców województwa lubelskiego, a ich potrzeby i oczekiwania mają bezpośredni wpływ na kształtowanie lokalnej polityki społecznej w obszarze zdrowia, edukacji, zatrudnienia. Zrozumienie skali oraz charakteru niepełnosprawności w regionie jest kluczowe dla planowania działań w zakresie dostępności usług publicznych i wsparcia społecznego.

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021), w województwie lubelskim mieszkało **335 051 osób** z niepełnosprawnościami, w tym:

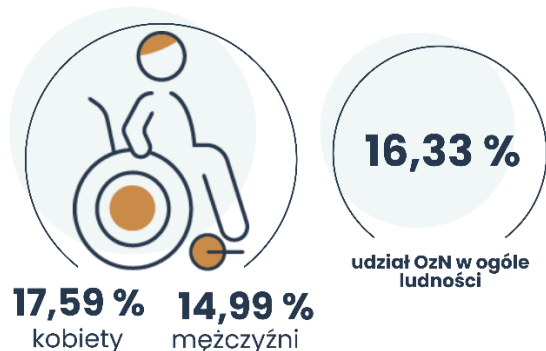
- **197 506** osób z niepełnosprawnością prawną, w tym:
 - **124 460** osób z niepełnosprawnością prawną i biologiczną
 - **73 046** osób z niepełnosprawnością tylko prawną
- **137 545** osób z niepełnosprawnością tylko biologiczną

Oznacza to, że osoby z niepełnosprawnością stanowiły **16,33% populacji województwa** lubelskiego, która według stanu na 31 marca 2021 r. liczyła **2 052 340** mieszkańców. Na tle pozostałych regionów, województwo lubelskie uplasowało się pod względem udziału tej grupy na 14. miejscu w kraju.

OzN w Polsce wg. NSP 2021

OzN w woj. lubelskim wg. NSP 2021

Choć dynamika wzrostu odsetka osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim była nieco niższa niż w kraju, utrzymuje się nadreprezentacja tej grupy w populacji regionu, szczególnie wśród kobiet. Analiza struktury płci ujawnia wyraźne różnice – w województwie lubelskim udział kobiet z niepełnosprawnościami w ogólnej populacji wyniósł 17,59%, podczas gdy w Polsce było to 15,22%.

Zestawienie danych z Narodowych Spisów Powszechnych 2011 i 2021 wskazuje na wzrost udziału osób z niepełnosprawnością w ogólnej liczbie mieszkańców województwa lubelskiego. W 2011 r. udział ten wynosił 14,33%, natomiast w 2021 r. był **wyższy o 2,0** punktu procentowego. Wartość ta lokuje region minimalnie **poniżej średniego przyrostu** obserwowanego na poziomie kraju, który osiągnął 2,13 p.p. Analiza porównawcza regionów ujawnia, że osiem województw odnotowało większy wzrost niż województwo lubelskie, przy czym najwyższą dynamikę zarejestrowano w województwie świętokrzyskim, gdzie wartość wskaźnika wzrosła o 4,81 p.p.

Zmiany obserwowane w województwie lubelskim wpisują się w ogólnopolską tendencję umiarkowanego wzrostu udziału osób deklarujących niepełnosprawność. Porównania międzyregionalne ujawniają zróżnicowanie wynikające z odmiennych struktur demograficzno-społecznych oraz różnego przebiegu procesów wpływających na sposób identyfikowania ograniczeń w funkcjonowaniu. Zaobserwowana tendencja wzrostowa może być związana zarówno z procesami demograficznymi, w tym ze **starzeniem się populacji**, jak i ze wzrostem świadomości dotyczącej **oceny własnego zdrowia**, a także większą skłonnością do **identyfikowania potrzeb** związanych z funkcjonowaniem. Wartości te

mają znaczenie dla planowania działań w obszarze polityki społecznej, zdrowotnej, edukacyjnej, zatrudnieniowej oraz dla projektowania rozwiązań zwiększających dostępność usług publicznych.

Struktura populacji osób z niepełnosprawnościami według kryteriów NSP 2021

Dla uzyskania pełnego obrazu skali i zróżnicowania zjawiska niepełnosprawności w województwie lubelskim konieczne jest uwzględnienie dwóch kategorii stosowanych w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2021. Kategorie te odzwierciedlają odmienne aspekty funkcjonowania mieszkańców: niepełnosprawność prawną oraz niepełnosprawność biologiczną. Zastosowanie obu perspektyw umożliwia bardziej wielowymiarową analizę potrzeb społecznych, zdrowotnych i środowiskowych, w tym zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji oraz rozwojem usług świadczonych możliwie najbliżej miejsca zamieszkania.

1. **Niepełnosprawność prawna** (kategoria formalna)

W ujęciu GUS niepełnosprawność prawna obejmuje osoby posiadające ważne orzeczenie o niepełnosprawności lub niezdolności do pracy, wydane przez uprawniony organ zgodnie z zapisami Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Kategoria ta obejmuje orzeczenia:

- o zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności: stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym
- o niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia
- o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy (m.in. ZUS, KRUS)

Kategoria ta opisuje formalną sytuację administracyjną, a nie pełne spektrum funkcjonowania. Nie obejmuje wszystkich osób doświadczających ograniczeń sprawności, co jest istotne z punktu widzenia planowania usług dostępnych również poza systemem orzecznym.

2. **Niepełnosprawność biologiczna** (kategoria deklaracyjna)

Zgodnie z definicją osoba niepełnosprawna biologicznie to osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności.

W NSP 2021 wyróżniono trzy poziomy ograniczeń:

- umiarkowane,
- poważne,
- całkowite ograniczenie sprawności.

Kategoria ta umożliwia ujęcie zróżnicowanych doświadczeń w codziennym funkcjonowaniu – zarówno fizycznym, poznawczym, sensorycznym, jak i społecznym. Jest zgodna z podejściem biopsychospołecznym oraz zasadami psychologicznego wsparcia, zakładającymi uwzględnianie emocji, zasobów, relacji i kontekstu środowiskowego.

Dla uzyskania pełnego obrazu zakresu występowania problemu niepełnosprawności wśród mieszkańców województwa lubelskiego należy również poznać tę grupę na podstawie następujących kryteriów (NSP 2021):

1. Osoby z niepełnosprawnością prawną stanowiły grupę **197 506 osoby** czyli **58,9% całej populacji osób z niepełnosprawnościami**.

W tej grupie:

- **185 309 osób (93,82% ogółu orzeczeń)** to osoby w wieku 16 lat i więcej, z czego:
 - **43 935 osoby (22,24%)** posiadały orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności,
 - **76 523 osoby (38,74%)** – o umiarkowanym stopniu,
 - **64 851 osób (32,83%)** – o znacznym stopniu.

- **12 197 osób (6,2% ogółu orzeczeń)** to osoby w wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Kategoria ta jest kluczowa dla analiz związanych z uprawnieniami, dostępem do świadczeń oraz systemu rehabilitacji i usług specjalistycznych. Zróżnicowanie stopni orzeczenia odzwierciedla różne potrzeby dotyczące wsparcia psychofizycznego, funkcjonalnego oraz środowiskowego.

2. Osoby z niepełnosprawnością tylko biologiczną to **137 545 osób**, co stanowi **41,05% ogółu osób z niepełnosprawnościami**. W tej grupie:

- **3 477 osoby (1,04%)** deklarowały całkowite ograniczenie sprawności,
- **24 645 osoby (7,36%)** – poważne ograniczenie,
- **109 423 osoby (32,66%)** – umiarkowane ograniczenie sprawności.

Analiza wartości NSP 2021 wskazuje, że kategorie niepełnosprawności – prawna i biologiczna – obejmują częściowo odmienne grupy mieszkańców województwa lubelskiego. Zestawienie tych kategorii pozwala stwierdzić, że część mieszkańców doświadczających ograniczeń funkcjonalnych nie korzysta z systemu orzeczniczego, a formalne orzeczenie nie odzwierciedla pełnego zakresu potrzeb w obszarze funkcjonowania psychofizycznego, uczestnictwa społecznego czy barier środowiskowych. Analiza struktury kategorii biologicznej ujawnia ponadto potencjalne zapotrzebowanie na wsparcie środowiskowe i edukacyjne oraz na działania wzmacniające ogólny dobrostan. Uwzględnienie obu perspektyw pozwala zrozumieć zarówno sytuację osób funkcjonujących w systemie orzeczniczym, jak i tych, które deklarują ograniczenia sprawności, lecz nie posiadają formalnego orzeczenia.

Takie podejście pozostaje spójne z Konwencją o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz z kierunkami deinstytucjonalizacji, które zakładają rozwój usług dostępnych lokalnie, przyjaznych środowiskowo i dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Wpisuje się również w model biopsychospołeczny, w którym łączone są perspektywy funkcjonowania fizycznego, społecznego i psychicznego, oraz w zasady wspierania autonomii, sprawczości i uczestnictwa społecznego. Uwzględnienie obu kategorii w analizach regionalnych sprzyja tworzeniu rozwiązań odpowiadających na rzeczywiste potrzeby mieszkańców i wzmacnia rozwój usług świadczonych blisko miejsca zamieszkania. Poniższe zestawienie przedstawia udział osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim i w Polsce według ekonomicznych grup wieku, z podziałem na kategorie niepełnosprawności stosowane w NSP 2021. Układ ten umożliwia ocenę różnic między regionem a średnią krajową oraz identyfikację grup, w których udział poszczególnych kategorii jest najwyższy.

Tabela 2. Struktura kategorii niepełnosprawności według NSP 2021 w podziale na ekonomiczne grupy wieku w województwie lubelskim i w Polsce

Grupy wieku	Kategorie niepełnosprawności	LUBELSKIE	POLSKA
w wieku przedprodukcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	4,67%	5,49%
	osoby niepełnosprawne prawnie	6,73%	7,55%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	1,71%	1,86%
w wieku produkcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	36,36%	37,48%
	osoby niepełnosprawne prawnie	40,59%	42,62%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	30,29%	28,44%

Grupy wieku	Kategorie niepełnosprawności	LUBELSKIE	POLSKA
w wieku poprodukcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	58,97%	57,03%
	osoby niepełnosprawne prawnie	52,68%	49,83%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	68,00%	69,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Informacja o wynikach NSP 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin; Warszawa 2023.

Zestawienie powyższych wartości pozwala stwierdzić, że w strukturze populacji osób z niepełnosprawnościami województwo lubelskie charakteryzuje się nieco mniejszym udziałem najmłodszych mieszkańców niż średnio w kraju, zarówno w odniesieniu do niepełnosprawności prawnej, jak i biologicznej. Z kolei udział osób w wieku produkcyjnym z niepełnosprawnością prawną jest w województwie lubelskim nieco niższy niż w Polsce, natomiast w przypadku niepełnosprawności tylko biologicznej udział ten jest w regionie wyższy niż średnio w kraju. Oznacza to, że w strukturze regionalnej większą część mieszkańców w wieku produkcyjnym stanowią osoby deklarujące ograniczenia sprawności bez formalnego orzeczenia, w porównaniu do poziomu krajowego ponad połowa osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim znajduje się w wieku poprodukcyjnym, a udział ten jest wyższy niż na poziomie kraju, szczególnie w odniesieniu do kategorii prawnej. Z kolei w kategorii biologicznej udział osób w wieku poprodukcyjnym jest bardzo wysoki zarówno w regionie, jak i w Polsce, przy czym różnica między województwem a krajem jest niewielka. Wskazuje to na silną koncentrację niepełnosprawności w starszych grupach wiekowych, co jest spójne z wcześniejszymi obserwacjami dotyczącymi zaawansowanego procesu starzenia się populacji w województwie lubelskim.

Zróźnicowanie terytorialne populacji osób z niepełnosprawnościami

Na terenie województwa lubelskiego występuje znaczące zróźnicowanie liczby osób z niepełnosprawnościami pomiędzy poszczególnymi powiatami. Skalę oraz charakter tych różnic przedstawiają dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021, zaprezentowane w poniższej tabeli. Dane zostały uporządkowane według malejącego odsetka osób z niepełnosprawnością w populacji danego powiatu, co umożliwia identyfikację jednostek samorządu terytorialnego o najwyższym poziomie występowania niepełnosprawności.

Dla celów porównawczych w zestawieniu uwzględniono również wartości dla całego województwa lubelskiego oraz dla Polski. Poniższe zestawienie przedstawia dane lokalne w szerszym kontekście regionalnym i krajowym, co umożliwi ocenę, czy dany powiat charakteryzuje się ponadprzeciętnym, przeciętnym czy poniżej przeciętnym poziomem występowania niepełnosprawności.

Tabela 3. Liczba i odsetek osób z niepełnosprawnościami w powiatach województwa lubelskiego na tle regionu i kraju (kolejność według malejącego odsetka OzN).

Poziom terytorialny	Liczba OzN	Liczba mieszkańców	Odsetek OzN
chełmski	14 135	75 292	18,77%
puławski	20 268	109 590	18,49%
hrubieszowski	10 937	59 421	18,41%
parczewski	6 086	33 365	18,24%
włodawski	6 588	36 518	18,04%
kraśnicki	16 517	91 883	17,98%
krasnostawski	10 860	61 027	17,80%
łęczyński	9 752	56 359	17,30%
radzyński	9 747	56 403	17,28%
m. Chełm	10 001	59 546	16,80%
rycki	8 899	53 019	16,78%
świdnicki	11 843	70 632	16,77%
lubartowski	14 378	85 762	16,77%
zamojski	17 216	102 890	16,73%
opolski	9 442	57 179	16,51%
LUBELSKIE	335 051	2 052 340	16,33%
m. Lublin	53 123	334 681	15,87%
łukowski	15 977	102 570	15,58%
m. Zamość	9 333	60 148	15,52%
tomaszowski	12 318	79 589	15,48%

Poziom terytorialny	Liczba OzN	Liczba mieszkańców	Odsetek OzN
bialski	16 357	106 800	15,32%
lubelski	23 834	161 640	14,75%
m. Biała Podlaska	8 038	55 429	14,50%
POLSKA	5 447 548	38 036 118	14,32%
biłgorajski	13 684	98 549	13,89%
janowski	5 718	44 048	12,98%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Informacja o wynikach NSP 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin; Warszawa 2023.

Analiza danych dotyczących udziału osób z niepełnosprawnościami w populacji **powiatów** województwa lubelskiego wskazuje na wyraźne zróżnicowanie wewnątrzregionalne. Zestawienie pozwala stwierdzić, że jedynie w dwóch powiatach – biłgorajskim i janowskim – wartości wskaźnika kształtują się poniżej średniej krajowej. W dwudziestu dwóch powiatach wartości wskaźnika (odsetek osób z niepełnosprawnościami) przekraczają poziom krajowy, natomiast w 15 z nich poziom tego wskaźnika jest wyższy niż średnia dla województwa lubelskiego.

Porównanie wartości odsetka osób z niepełnosprawnościami wśród mieszkańców **gmin** województwa lubelskiego wskazuje na znaczące zróżnicowanie – od poziomu **poniżej 10% do ponad 34%**. Najniższe wartości występują w gminach: Dzwola (8,54%), m. Stoczek Łukowski (8,56%), Głusk (9,32%), Goraj (9,68%), Godziszów (9,94%) oraz Kłoczew (10,02%), co oznacza poziom wyraźnie niższy od średnich zarówno krajowej, jak i wojewódzkiej. Z kolei najwyższe wartości odnotowano w gminach: Zakrzew (34,20%), Stary Brus (31,29%), Grabowiec (29,60%), Wąwolnica (28,39%), Kraśniczyn (27,42%), Siemień (27,25%), Białopole (26,60%), Jeziorzany (26,49%), Sosnówka (26,37%) oraz Trzeszczany (25,95%), gdzie wskaźniki są ponad dwukrotnie wyższe od średniej krajowej i znacznie przekraczają średnią wojewódzką. Spośród 213 gmin województwa lubelskiego, zaledwie 37 gmin ma odsetek osób z niepełnosprawnościami niższy niż średnia krajowa, a 81 gmin poniżej średniej wojewódzkiej.

Struktura demograficzna osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim

Biorąc pod uwagę społeczny i ekonomiczny charakter regionu, istotny jest obraz struktury społecznej osób niepełnosprawnych, zamieszkałych na terenach miejskich i wiejskich. Poniższa tabela zawiera dane pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021), zestawione w układzie porównawczym dla województwa lubelskiego i całej Polski. Uwzględniono trzy podstawowe zmienne: miejsce zamieszkania (miasto/wieś), płeć oraz przynależność do grup wieku (przedprodukcyjna, produkcyjna, poprodukcyjna), zgodnie z klasyfikacją demograficzną stosowaną przez GUS.

Tabela 4. Struktura osób z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i wieku w województwie lubelskim oraz w Polsce (NSP 2021)

Liczba OzN	lubelskie		Polska	
OGÓŁEM	335 051	16,33%	5 447 548	14,32%
w miastach	153 282	45,7%	3 357 421	61,6%
na wsi	181 769	54,3%	2 090 127	38,4%
MĘŻCZYŹNI	148 900	44,4%	2 456 605	45,1%
w miastach	66 508	44,7%	1 470 035	59,8%
na wsi	82 392	55,3%	986 570	40,2%
KOBIETY	186 151	55,6%	2 990 943	54,9%
w miastach	86 774	46,6%	1 887 386	63,1%
na wsi	99 377	53,4%	1 103 557	36,9%
w wieku przedprodukcyjnym	15 652	4,7%	298 998	5,5%
w wieku produkcyjnym	121 825	36,3%	2 041 573	37,5%

w wieku poprodukcyjnym	197 574	59,0%	3 106 977	57,0%
------------------------	----------------	--------------	------------------	--------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Informacja o wynikach NSP 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin; Warszawa 2023.

Analiza danych umożliwia identyfikację różnic w rozmieszczeniu i strukturze społecznej osób z niepełnosprawnościami w ujęciu regionalnym i krajowym. W województwie lubelskim osoby z niepełnosprawnościami częściej zamieszkują tereny wiejskie (54,3%) niż miejskie (45,7%), co kontrastuje z sytuacją ogólnopolską, gdzie dominują mieszkańcy miast (61,6%). Podobnie, w strukturze wiekowej województwa wyraźnie przeważają osoby w wieku poprodukcyjnym (59,0%), podczas gdy w skali kraju ich udział jest nieco niższy (57,0%).

Typy niepełnosprawności (wg kodów orzecznictwa)

Populacja osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim jest zróżnicowana również pod względem przyczyny i rodzaju niepełnosprawności. Za podstawowe przyczyny niepełnosprawności uważa się wady wrodzone, zachorowania i choroby przewlekłe, zdarzenia nagłe (wypadki i urazy ciała). Dla potrzeb orzecznictwa przyczynom niepełnosprawności została nadana oficjalna symbolika (kody). W tabeli poniżej przedstawiono rezultaty orzecznictwa o niepełnosprawności wśród mieszkańców naszego województwa w kolejności najczęściej występujących deficytów zdrowotnych.

Poniższe zestawienie przedstawia liczbę orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w 2024 roku osobom powyżej 16. roku życia, z podziałem na rodzaje niepełnosprawności (zgodnie z kodami orzecznictwa) oraz płeć. Największą grupę stanowią osoby z upośledzeniem narządu ruchu (kod 05-R), chorobami neurologicznymi (10-N) oraz chorobami układu krążenia i oddechowego (07-S). Łącznie te trzy kategorie odpowiadają za ponad połowę wydanych orzeczeń.

Tabela 5. Osoby w wieku 16 lat i więcej z podziałem na rodzaje niepełnosprawności (wg kodów) oraz płeć, które w roku 2024 uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności (w układzie od największego do najmniejszego).

Kody niepełnosprawności:	Liczba wydanych orzeczeń w 2024 r.	Kobiety	Mężczyźni
05-R – upośledzenie narządu ruchu;	10868	6 827	4 038

Kody niepełnosprawności:	Liczba wydanych orzeczeń w 2024 r.	Kobiety	Mężczyźni
10-N – choroby neurologiczne;	8750	4 798	3 950
07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;	7727	3 758	3 969
02-P – choroby psychiczne;	3643	1 875	1 768
09-M – choroby układu moczowo-płciowego;	2937	1 925	1 009
11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne,	2352	1 275	1 075
03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;	1735	894	841
08-T – choroby układu pokarmowego;	1682	748	934
04-O – choroby narządu wzroku;	633	335	297
01-U – upośledzenie umysłowe (niepełnosprawność intelektualna)	632	284	348
06-E – epilepsja;	474	243	231
12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.	422	86	336

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Warto zwrócić uwagę na zróżnicowanie płciowe – kobiety częściej uzyskują orzeczenia w kategoriach związanych z chorobami układu moczowo-płciowego, a także upośledzeniem narządu ruchu, natomiast mężczyźni dominują w orzeczeniach dotyczących chorób układu pokarmowego oraz oddechowego i krążenia.

Inaczej kształtuje się struktura niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży poniżej 16. roku życia, które w 2024 roku uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności. Dominującą kategorią są całościowe zaburzenia rozwojowe (kod 12-C), co wskazuje na rosnącą potrzebę wczesnej diagnozy oraz rozwoju specjalistycznych form wsparcia w zakresie terapii i edukacji.

W tabeli uwzględniono podział według kodów orzecznictwa oraz płci, co pozwala na określenie rozkładu typów niepełnosprawności w populacji najmłodszych. W większości przypadków obserwuje się przewagę chłopców, szczególnie w kategoriach związanych z zaburzeniami

rozwojowymi i neurologicznymi. Może to wynikać z różnic w przebiegu rozwoju oraz z większej częstotliwości diagnozowania określonych zaburzeń w populacji męskiej.

Tabela 6. Osoby przed 16 rokiem życia z podziałem na rodzaje niepełnosprawności (wg kodów) oraz płeć, które w roku 2024 uzyskały orzeczenie o niepełnosprawności - zestawienie uporządkowane według liczebności kategorii.

Kody niepełnosprawności:	Liczba wydanych orzeczeń w 2024 r.	Kobiety	Mężczyźni
12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.	1 832	444	1388
11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne	677	329	348
10-N – choroby neurologiczne;	675	277	398
07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;	506	205	301
03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;	399	167	232
05-R – upośledzenie narządu ruchu;	326	180	146
01-U – upośledzenie umysłowe (niepełnosprawność intelektualna)	241	88	153
06-E – epilepsja;	181	88	93
09-M – choroby układu moczowo-płciowego;	147	59	88
02-P – choroby psychiczne;	139	52	87
04-O – choroby narządu wzroku;	123	53	70
08-T – choroby układu pokarmowego;	87	29	58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

Niepełnosprawność postrzegana jest jako długotrwały stan, w którym występuje obniżenie sprawności funkcji fizycznych, psychicznych, intelektualnych lub sensorycznych, które na skutek barier istniejących w środowisku, osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiają na równi z osobami sprawnymi pełny udział w życiu społecznym.

W związku z tym, iż polityka społeczna wobec osób z niepełnosprawnością odnosi się do stosunkowo licznej i zróżnicowanej grupy społecznej stąd w celu dokonania wyboru trafnych rozwiązań w zakresie koniecznego wsparcia w procesie rehabilitacji społecznej i rehabilitacji zawodowej, istotna jest znajomość obrazu populacji w podziale na ekonomiczne¹ grupy wiekowe, co zostało zilustrowane w poniższej tabeli.

Tabela 4. Liczba osób niepełnosprawnych w województwie lubelskim, w podziale na ekonomiczne grupy wiekowe.

Liczba osób niepełnosprawnych	prawnie		tylko biologicznie	
	liczba	procent	liczba	procent
Ogółem w tym:	197 506	100%	137 545	100%
w wieku przedprodukcyjnym	13 298	6,7%	2 354	1,7%
w wieku produkcyjnym	80 160	40,6%	41 665	30,3%
w wieku poprodukcyjnym (starzenie się)	104 048	52,7%	93 526	68,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Informacja o wynikach NSP 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin, Warszawa 2023.

Na podstawie przedstawionych danych można zauważyć, że niepełnosprawność dotyczy osób w każdym przedziale wiekowym, co w sposób naturalny wywołuje zapotrzebowanie na coraz mocniej zindywidualizowane formy wsparcia, których zastosowanie musi być uwzględnione w realnej i progresywnej polityce społecznej.

¹ W ekonomii i demografii wyróżniamy trzy główne grupy wiekowe: przedprodukcyjną, produkcyjną i poprodukcyjną. Wiek przedprodukcyjny to okres przed osiągnięciem zdolności do pracy (0-17 lat), wiek produkcyjny to czas aktywności zawodowej (18-59 lat dla kobiet, 18-64 lata dla mężczyzn), a wiek poprodukcyjny to okres po zakończeniu pracy zawodowej (60 lat i więcej dla kobiet, 65 lat i więcej dla mężczyzn).

Poniższe zestawienie przedstawia udział osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim i w Polsce według ekonomicznych grup wieku, z podziałem na kategorie niepełnosprawności stosowane w NSP 2021. Układ ten umożliwi ocenę różnic między regionem a średnią krajową oraz identyfikację grup, w których udział poszczególnych kategorii jest najwyższy.

Grupy wieku	Kategorie niepełnosprawności	LUBELSKIE	POLSKA
w wieku przedprodukcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	4,67%	5,49%
	osoby niepełnosprawne prawnie	6,73%	7,55%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	1,71%	1,86%
w wieku produkcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	36,36%	37,48%
	osoby niepełnosprawne prawnie	40,59%	42,62%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	30,29%	28,44%
w wieku poprodukcyjnym	osoby niepełnosprawne razem	58,97%	57,03%
	osoby niepełnosprawne prawnie	52,68%	49,83%
	osoby niepełnosprawne tylko biologicznie	68,00%	69,70%

Tabela 7. Struktura kategorii niepełnosprawności według NSP 2021 w podziale na ekonomiczne grupy wieku w województwie lubelskim i w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Informacja o wynikach NSP 2021 na poziomie województw, powiatów i gmin; Warszawa 2023.

Zestawienie powyższych wartości pozwala stwierdzić, że w strukturze populacji osób z niepełnosprawnościami województwo lubelskie charakteryzuje się nieco mniejszym udziałem najmłodszych mieszkańców niż średnio w kraju, zarówno w odniesieniu do niepełnosprawności prawnej, jak i biologicznej. Z kolei udział osób w wieku produkcyjnym z niepełnosprawnością prawną jest w województwie lubelskim nieco niższy niż w Polsce, natomiast w przypadku niepełnosprawności tylko biologicznej udział ten jest w regionie wyższy niż średnio w kraju. Oznacza to, że w strukturze regionalnej większą część mieszkańców w wieku produkcyjnym stanowią osoby deklarujące ograniczenia sprawności bez

formalnego orzeczenia, w porównaniu do poziomu krajowego ponad połowa osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim znajduje się w wieku poprodukcyjnym, a udział ten jest wyższy niż na poziomie kraju, szczególnie w odniesieniu do kategorii prawnej. Z kolei w kategorii biologicznej udział osób w wieku poprodukcyjnym jest bardzo wysoki zarówno w regionie, jak i w Polsce, przy czym różnica między województwem a krajem jest niewielka. Wskazuje to na silną koncentrację niepełnosprawności w starszych grupach wiekowych, co jest spójne z wcześniejszymi obserwacjami dotyczącymi zaawansowanego procesu starzenia się populacji w województwie lubelskim.

III. DOSTĘPNOŚĆ POMOCY I WSPARCIA. PODSTAWOWE OBSZARY

Osoby z niepełnosprawnością, obok problemów zdrowotnych, mocno odczuwają ograniczenia jakości osobistego funkcjonowania w sferze społecznej i zawodowej. Dla poprawy sytuacji życiowej tych osób powołane zostały liczne instytucje państwowe i samorządowe, powstały organizacje pozarządowe, których celem jest rehabilitacja, wspieranie aktywności i pomoc materialna, jak też podejmowane są działania pozainstytucjonalne, w głównej mierze realizowane w obrębie grup samopomocowych. Są to działania oddalające ryzyko wystąpienia wykluczenia społecznego postrzeganego jako sytuacja, w której jednostka zostaje, z powodu swojej specyficznej sytuacji osobistej pozbawiona możliwości pełnego uczestniczenia w życiu społecznym. Takie zadania zostały przypisane gminie, powiatowi i województwu. Są one realizowane przez ich jednostki organizacyjne w ramach nadanych kompetencji ustawowych.

Edukacja i wychowanie

Edukacja i wychowanie stanowią podstawowy fundament w procesie włączania osób z niepełnosprawnościami w życie społeczne i zawodowe. Dostęp do wysokiej jakości edukacji, dostosowanej do indywidualnych potrzeb uczniów, ma kluczowe znaczenie dla rozwoju ich potencjału, samodzielności oraz aktywności społecznej. W województwie lubelskim, podobnie jak w innych regionach kraju, system edukacji mierzy się z wyzwaniami związanymi z zapewnieniem odpowiedniego wsparcia, kadry, infrastruktury oraz narzędzi wspomagających proces kształcenia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami.

Szkolnictwo ogólnodostępne – edukacja włączająca

W województwie lubelskim edukacja włączająca, realizowana w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych oraz integracyjnych, stanowi podstawowy model wsparcia uczniów z niepełnosprawnościami. W roku szkolnym 2024/2025 w placówkach tych uczyło się **15 614 uczniów** z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, co stanowiło 4,63% wszystkich uczniów.

Kształcenie, wychowanie i opieka dla tej grupy realizowane były w 1 438 przedszkolach i szkołach, w tym:

- 415 przedszkolach,
- 772 szkołach podstawowych,
- 109 liceach ogólnokształcących,
- 82 technikach,
- 57 branżowych szkołach I stopnia,
- 3 branżowych szkołach II stopnia.

Placówki te zapewniają różnorodne formy wsparcia, w tym pomoc psychologiczno-pedagogiczną, zajęcia rewalidacyjne, obecność nauczycieli współorganizujących kształcenie oraz działania integracyjne.

Wczesne wspomaganie rozwoju oraz zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze

Istotną rolę w procesie wspierania najmłodszych dzieci z niepełnosprawnościami (do czasu rozpoczęcia nauki w szkole) oraz ich rodzin odgrywa wczesne wspomaganie rozwoju (WWR). W województwie lubelskim w roku szkolnym 2024/2025 wsparciem objęto łącznie 3 732 dzieci w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju (WWR). Działania te były prowadzone w różnych typach placówek, w tym przedszkolach, szkołach podstawowych, poradniach oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, a także w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych. Skalę wsparcia udzielanego w różnych typach placówek ilustruje poniższa tabela.

Tabela 8: Dzieci z terenu województwa lubelskiego objęte zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz uczestnicy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w podziale na typy placówek w roku szkolnym 2024/2025.

TYP PLACÓWKI	Liczba dzieci objętych WWR	Liczba uczestników zajęć RW
Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy (OREW)	143	118
Poradnia psychologiczno-pedagogiczna	846	4
Poradnia specjalistyczna	25	0
Przedszkole	1 583	27
Punkt przedszkolny	124	0
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	758	167
Specjalny Ośrodek Wychowawczy	65	0
Szkoła podstawowa	187	136
Zespół wychowania przedszkolnego	1	0
Ogółem LUBELSKIE	3 732	452

Źródło : Dane wygenerowane z Systemu Informacji Oświatowej, udostępnione przez Kuratorium Oświaty w Lublinie (stan na dzień 10.06.2025)

W powyższej tabeli wykazano także, zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, organizowane dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, posiadających orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych wydane przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradniach specjalistycznych. Zajęcia te organizuje się dla dzieci i młodzieży od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25 lat. Skalę wsparcia dostępnego i udzielanego w podziale na poszczególne jednostki samorządu terytorialnego (JST) ilustruje poniższa tabela.

Tabela 9: Dzieci z terenu województwa lubelskiego objęte zajęciami wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka oraz uczestnicy zajęć rewalidacyjno-wychowawczych w podziale na powiaty województwa lubelskiego w roku szkolnym 2024/2025.

JST	Liczba dzieci objętych WWR	Liczba uczestników zajęć RW
białski	130	14
biłgorajski	142	17
chełmski	68	7
hrubieszowski	137	17
janowski	25	18
krasnostawski	47	18
kraśnicki	90	20
lubartowski	83	11
lubelski	173	23
łęczyński	109	7
łukowski	235	32
m. Biała Podlaska ²	216	10
m. Chełm	241	33
m. Lublin	944	80
m. Zamość	193	61
opolski	158	9
parczewski	43	13
puławski	296	12
radzyński	103	7
rycki	69	8
świdnicki	89	10
tomaszowski	81	12
włodawski	60	11

² Wartości dla powiatów zamojskiego i białskiego (częściowo) nie uwzględniają danych z miast na prawach powiatu (Zamość, Biała Podlaska), w których zlokalizowane są placówki realizujące wsparcie w ramach WWR i RW. Dane dla tych miast prezentowane są odrębnie.

JST	Liczba dzieci objętych WWR	Liczba uczestników zajęć RW
zamojski	0	2
Ogółem LUBELSKIE	3 732	452

Źródło: Dane wygenerowane z Systemu Informacji Oświatowej, udostępnione przez Kuratorium Oświaty w Lublinie (stan na dzień 10.06.2025)

Pomimo terytorialnego zróżnicowania, w województwie lubelskim istnieją realne możliwości realizacji usług wczesnego wspomaganie rozwoju oraz rewalidacji, zapewniających wsparcie edukacyjne adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb rozwojowych i terapeutycznych uczniów z niepełnosprawnościami.

Szkolnictwo specjalne

Szkolnictwo specjalne jest formą edukacji dostosowaną do indywidualnych potrzeb dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami posiadającymi orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego³ warunki do nauki i rozwoju w środowisku dostosowanym do ich możliwości i potrzeb. W roku szkolnym 2024/2025 w województwie funkcjonowało **125** przedszkoli i szkół realizujących kształcenie specjalne, w tym:

- 27 przedszkoli specjalnych
- 42 szkół podstawowych specjalnych
- 2 licea ogólnokształcące specjalne
- 2 technika specjalne
- 17 branżowych szkół I stopnia specjalnych
- 1 szkoła policealna specjalna
- 34 szkół specjalnych przysposabiających do pracy

Przedszkola i szkoły obejmowały edukacją dzieci z różnymi rodzajami niepełnosprawności, m.in. z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem (w tym zespołem Aspergera), niepełnosprawnością ruchową, słuchu, wzroku oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami. W wielu przypadkach pełniły one funkcje edukacyjne, wychowawcze i terapeutyczne – w zależności od typu placówki i dostępnych zasobów

³ Orzeczenia wydane przez Zespół Orzekający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

kadrowych, organizacyjnych oraz infrastrukturalnych. Ich działalność była wspierana przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz organizacje pozarządowe, co umożliwiło bardziej kompleksowe podejście do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.

Szczególną rolę w systemie szkolnictwa specjalnego pełnią specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (SOSW)⁴. Placówki te przeznaczone są dla dzieci i młodzieży, które ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do szkół w miejscu zamieszkania lub wymagają intensywnego, zindywidualizowanego wsparcia edukacyjnego i terapeutycznego. W skład SOSW wchodzi szkoły specjalne, w tym wskazane powyżej.

SOSW zapewniają kompleksową opiekę, edukację i terapię dla dzieci:

- niesłyszących i słabosłyszących,
- niewidomych i słabowidzących,
- z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją),
- z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym,
- z autyzmem (w tym zespołem Aspergera),
- z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Ważnym rozszerzeniem funkcji realizowanych przez specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze jest ich udział w tworzeniu systemowego wsparcia dla szkół ogólnodostępnych w ramach modelu **Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą** (SCWEW). Współpraca ta obejmuje m.in. diagnozowanie trudności edukacyjnych i wychowawczych uczniów z niepełnosprawnościami, wspólne planowanie działań wspomagających, prowadzenie konsultacji oraz udostępnianie zasobów kadrowych i dydaktycznych. W województwie lubelskim rolę SCWEW pełni 7⁵ placówek:

- Zespół Szkół Specjalnych w Białej Podlaskiej

⁴ Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy jest zespołem szkół i placówek, w skład którego wchodzi co najmniej jedna szkoła specjalna

⁵ Sieć SCWEW – przedsięwzięcia grantowe”, Projekt FERS: Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartej na SCWEW, dostęp: 12.03.2026, [<https://ore.edu.pl>].

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnych im. prof. Zofii Sękowskiej w Lublinie
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Marii Grzegorzewskiej w Chełmie
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Henryka Sienkiewicza w Świdniku
- Przedszkole Specjalne Mali Odkrywcy w Puławach
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Załuczu
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Bystrzycy

Wprowadzenie modelu SCWEW umożliwiło formalne uregulowanie i usystematyzowanie tej współpracy, która wcześniej miała charakter rozproszony i nie była objęta jednolitymi standardami działania. Dzięki temu specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze pełnią obecnie rolę lokalnych centrów kompetencji w zakresie edukacji włączającej, wspierając szkoły ogólnodostępne w dostosowywaniu środowiska edukacyjnego do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.

W polskim systemie oświaty funkcjonują także ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze (OREW). Na terenie województwa lubelskiego OREW prowadzone są najczęściej przez organizacje pozarządowe, w tym przez Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną (PSONI). Ich działalność koncentruje się na dzieciach z głęboką niepełnosprawnością intelektualną oraz sprzężonymi niepełnosprawnościami, które nie realizują obowiązku szkolnego w tradycyjnych placówkach. Ośrodki te oferują zajęcia rewalidacyjne, terapeutyczne, opiekuńcze oraz wspomagające rozwój społeczny i komunikacyjny.

Uczniowie z niepełnosprawnościami, którzy pobierają naukę poza miejscem zamieszkania, mają możliwość skorzystania z oferty Specjalnych Ośrodków Wychowawczych (SOW), które zapewniają całodobową opiekę wychowawczą, edukacyjną i terapeutyczną dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami, w szczególności z niepełnosprawnością intelektualną.

W ramach pobytu w SOW uczniowie mają zapewnione:

- zakwaterowanie i wyżywienie,
- oddziaływania terapeutyczne (np. zajęcia rewalidacyjne, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne),
- opiekuńczo-wychowawcze wsparcie,

- realizację indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych (IPET)

Tabela 10. Placówki specjalne na terenie województwa lubelskiego w roku szkolnym 2024/2025

Rodzaj placówki	Liczba placówek w województwie	Liczba wychowanków
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy (SOSW)	27	580
Ośrodek Rewalidacyjno Wychowawczy (OREW)	10	305
Specjalny Ośrodek Wychowawczy (SOW)	3	92

Źródło: Dane wygenerowane z Systemu Informacji Oświatowej, udostępnione przez Kuratorium Oświaty w Lublinie (stan na dzień 30.09.2025r.)

System oświaty obejmuje także szkoły kształcące w zawodach. Uczniowie z niepełnosprawnościami mogą korzystać z kształcenia zawodowego zarówno w szkołach specjalnych, jak i ogólnodostępnych. Na terenie województwa lubelskiego łącznie 730⁶ uczniów z niepełnosprawnościami kształci się w 35 szkołach branżowych I stopnia specjalnych i ogólnodostępnych oraz technikach.

W roku szkolnym 2024/2025 najbardziej dostępne formy kształcenia zawodowego dla młodzieży z niepełnosprawnościami obejmowały m.in.:

- kucharz – 15 szkół,
- cukiernik – 10 szkół,
- ogrodnik – 8 szkół,
- pracownik pomocniczy obsługi hotelowej – 4 szkoły,
- mechanik pojazdów samochodowych – 3 szkoły,
- monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie – 3 szkoły.

⁶ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych (RSPO), Ministerstwo Edukacji i Nauki, dostęp: <https://rspo.gov.pl/> zaawansowana. Dane dotyczące liczby placówek specjalnych i zawodowych w województwie lubelskim, stan na dzień [17.09.2025r.].

W klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego wyodrębniono zawody, w których kształcenie odbywa się wyłącznie dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Są to zawody jednokwalifikacyjne, obejmujące siedem profili zawodowych:

- Pracownik pomocniczy stolarza – kwalifikacja Wytwarzanie prostych wyrobów z drewna i materiałów drewnopochodnych
- Pracownik pomocniczy fryzjera – kwalifikacja Wykonywanie fryzjerskich prac pomocniczych
- Pracownik pomocniczy gastronomii – kwalifikacja Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi gastronomiczne
- Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej – kwalifikacja Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie
- Pracownik pomocniczy mechanika – Montaż i obsługa prostych elementów maszyn i urządzeń
- Pracownik pomocniczy ślusarza – Wykonywanie i naprawa elementów wyrobów oraz prostych części maszyn, urządzeń i narzędzi
- Pracownik pomocniczy krawca – kwalifikacja Wykonywanie prostych wyrobów odzieżowych

Wszystkie zawody pomocnicze przeznaczone są wyłącznie dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Nauka w tych zawodach organizowana jest w Branżowej Szkole I Stopnia, głównie dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi również mogą korzystać z tej formy kształcenia, jednak w ich przypadku preferowaną formą wsparcia są szkoły specjalne przysposabiające do pracy, które nie prowadzą nauki w zawodach pomocniczych.

Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe odgrywają ważną rolę w procesie przygotowania uczniów z niepełnosprawnościami do aktywnego życia zawodowego i społecznego, oferując nie tylko edukację, ale również wsparcie terapeutyczne i środowiskowe.

Szkolnictwo wyższe

W polskim systemie szkolnictwa wyższego ogólną zasadą jest równość w dostępie do edukacji, co oznacza, że osoby z niepełnosprawnościami co do zasady mogą podejmować dowolne kierunki studiów, pod warunkiem spełnienia kryteriów rekrutacyjnych. Uczelnie aktywnie wspierają osoby z niepełnosprawnościami – np. zatrudniają asystentów, oferują alternatywne formy praktyk, a nawet modyfikują przebieg zajęć w granicach możliwości dydaktycznych i zawodowych.

Uczelnie w naszym kraju, w tym w województwie lubelskim, otrzymują zgodnie z obowiązującymi przepisami (art. 371 ust. 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz.U. z 2023 r. poz. 1571, z późn. zm.) środki finansowe na realizację zadań związanych z zapewnieniem osobom niepełnosprawnym warunków do pełnego udziału w procesie przyjmowania na studia, do szkół doktorskich, kształcenia na studiach i w szkołach doktorskich lub prowadzenia działalności naukowej. Środki te przekazywane są w formie dotacji podmiotowej. Uczelnie mogą realizować wydatki na rzecz osób z niepełnosprawnościami, potwierdzonymi orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności oraz wydatki na rzecz osób z niepełnosprawnościami bez stosownego orzeczenia. W katalogu możliwych wydatków wymienionym na stronie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego znajdują się m.in. finansowanie usług tłumaczy języka migowego, zakup specjalistycznego sprzętu, zatrudnienie asystentów dydaktycznych, a także organizacja szkoleń i doradztwa psychologicznego. Ważnym elementem wsparcia jakie oferują uczelnie jest pomoc psychologiczna biorąc pod uwagę wzrastające potrzeby w tym zakresie. Uczelnie dysponują również funduszami stypendialnymi, w ramach których również osoby studiujące z niepełnosprawnościami mogą korzystać z szerokiej gamy stypendiów, w tym stypendiów specjalnych.

W województwie lubelskim młodzież z niepełnosprawnościami ma możliwość zdobywania wyższego wykształcenia na wszystkich 15 uczelniach funkcjonujących w regionie (stan na 29 czerwca 2025 r.). Uczelnie te oferują różnorodne rozwiązania wspierające dostępność edukacji, dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – zarówno w zakresie infrastruktury, jak i organizacji procesu kształcenia.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2024 r. w Polsce studiowało około 1,28 mln osób, z czego w województwie lubelskim – około 66,4 tys. W tej grupie znalazło się około 1,2 tys. studentów z niepełnosprawnościami, co stanowiło 1,8% ogółu studiujących w regionie. Wskaźnik ten jest zbliżony do średniej krajowej, która oscyluje w granicach 1,7–1,8%.

Pomimo porównywalnych proporcji, dane te wskazują na stosunkowo niską reprezentację osób z niepełnosprawnościami w szkolnictwie wyższym. Sytuacja ta może wynikać z barier infrastrukturalnych, organizacyjnych oraz społecznych, które nadal ograniczają pełne uczestnictwo tej grupy w edukacji akademickiej.

Profilaktyka zdrowotna

Profilaktyka zdrowotna stanowi w województwie lubelskim istotny komponent działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, wpisując się w szerszy kontekst przeciwdziałania postępowaniu niepełnosprawności oraz ograniczania jej skutków. Działania w tym obszarze realizowane są zarówno przez jednostki ochrony zdrowia, jak i samorząd województwa, w ramach programów zdrowotnych, edukacyjnych i rehabilitacyjnych.

W latach 2021–2025 Samorząd Województwa Lubelskiego realizował i współfinansował szereg programów profilaktycznych, m.in.:

- program zapobiegania chorobom kręgosłupa i ergonomii pracy,
- program profilaktyki raka skóry,
- program szczepień przeciw pneumokokom dla osób 65+,
- program profilaktyki otyłości wśród dorosłych mieszkańców województwa.

Dodatkowo, jednostki ochrony zdrowia prowadziły działania z zakresu promocji zdrowia, psychoedukacji, profilaktyki chorób cywilizacyjnych oraz wsparcia psychologicznego. W placówkach likwidowano bariery architektoniczne i komunikacyjne, wdrażano rozwiązania zwiększające dostępność usług dla osób z niepełnosprawnościami, w tym osób starszych, niesłyszących i niewidomych.

W ramach działań profilaktycznych realizowano również:

- akcje edukacyjne w zakładach pracy i poradniach specjalistycznych,
- wystawy tematyczne i kampanie informacyjne,
- programy badań przesiewowych (np. rak szyjki macicy, rak piersi, rak jelita grubego),
- działania wspierające zdrowie psychiczne i przeciwdziałanie uzależnieniom.

Profilaktyka zdrowotna w regionie obejmuje także działania na poziomie powiatów i gmin – w 2024 roku zrealizowano łącznie 355⁷ projektów lokalnych promujących zdrowie i profilaktykę niepełnosprawności.

Rehabilitacja lecznicza

Rehabilitacja i usługi rehabilitacyjne spełniają istotną rolę w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych zwłaszcza w zakresie wczesnego wykrywania, diagnozowania i interwencji w ograniczaniu skutków niepełnosprawności, przygotowania do w miarę samodzielnego życia w społeczeństwie, stwarzania warunków i możliwości do kontaktów ze środowiskiem społecznym, a także zapewnienia i dostarczenia środków kompensujących utratę danej funkcji, w tym zwłaszcza środków technicznych (m.in. przedmiotów ortopedycznych, środków osobistych i pomocniczych, sprzętu rehabilitacyjnego, itp.) oraz innych środków ułatwiających osobom niepełnosprawnym przystosowanie lub readaptację społeczną.

Coraz powszechniej obecna w świadomości jednostki niepełnosprawność prawna i biologiczna wymaga stosowania wielu rozwiązań w celu jej przeciwdziałania i występowania dalszych skutków. Działania w tym zakresie obejmują z jednej strony promocję zdrowia i profilaktykę zdrowotną jak również rehabilitację, polegającą na ograniczaniu skutków niepełnosprawności poprzez np.: wzmacnianie sprawności fizycznej i psychicznej, zmniejszanie stopnia uszkodzenia organizmu, zwiększanie sprawności funkcjonalnej i aktywności życiowej osób niepełnosprawnych.

W Polsce ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. *o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* (Dz. U. nr 210, poz. 2135 z późn. zm.) nadała świadczeniobiorcom prawo do świadczeń opieki zdrowotnej, których celem jest zachowanie zdrowia, zapobieganie chorobom i urazom, wczesne wykrywanie chorób, leczenie, pielęgnacja oraz zapobieganie niepełnosprawności i jej ograniczanie. Świadczeniobiorcy przysługuje świadczenia gwarantowane z zakresu m. innymi rehabilitacji leczniczej. Ponadto, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 22 czerwca 2005 r. *w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym*

⁷ Informacja dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w roku 2024, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, sierpień 2025.

pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. nr 116, poz. 985 z późn. zm.), wszystkie zakłady opieki zdrowotnej powinny być przystosowane dla potrzeb osób niepełnosprawnych.

System świadczeń rehabilitacji leczniczej finansowany przez Lubelski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia obejmuje trzy główne typy świadczeń: ambulatoryjne, stacjonarne oraz realizowane w ramach leczenia szpitalnego. W poniższej tabeli przedstawiono zestawienie kluczowych cech poszczególnych typów rehabilitacji, uwzględniając okres obowiązywania umów, charakter świadczeń, formę realizacji oraz dostępność dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Konkursy na rehabilitację w warunkach ambulatoryjnych ogłoszone zostały na gminy i grupy gmin, a na rehabilitację w warunkach stacjonarnych – na powiaty lub grupy powiatów.

Tabela 11. zestawienie kluczowych cech poszczególnych typów rehabilitacji, uwzględniając okres obowiązywania umów, charakter świadczeń, formę realizacji

Typ świadczenia	Okres obowiązywania umów	Charakterystyka świadczenia	Forma realizacji
Rehabilitacja ambulatoryjna	01.01.2024 – 31.12.2028	Świadczenia realizowane w poradniach lub gabinetach rehabilitacyjnych; pacjent nie wymaga hospitalizacji	Fizjoterapia, kinezyterapia, elektroterapia, zabiegi specjalistyczne
Rehabilitacja stacjonarna	01.01.2024 – 31.12.2033	Całodobowy pobyt w ośrodku rehabilitacyjnym lub szpitalu; kompleksowa opieka medyczna i rehabilitacyjna	Oddziały rehabilitacyjne, neurologiczne, ortopedyczne
Rehabilitacja w ramach leczenia szpitalnego	01.01.2023 – 31.06.2027	Rehabilitacja jako część leczenia szpitalnego w ramach podstawowego systemu zabezpieczenia świadczeń	Szpitalne z oddziałami rehabilitacyjnymi

Źródło: Lubelski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia

Na rok 2025 Lubelski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia dysponuje 191 aktywnymi umowami na świadczenia rehabilitacji leczniczej na łączną kwotę 389 600 108,89 zł. W tym:

- z zakresu rehabilitacji medycznej o charakterze ambulatoryjnym na łączną kwotę 288 576 785,67 zł
- z zakresu rehabilitacji medycznej o charakterze stacjonarnym na łączną kwotę 101 023 323,22 zł

W 2024 roku świadczenia rehabilitacyjne **o charakterze ambulatoryjnym**, realizowane na podstawie umów z Narodowym Funduszem Zdrowia, były dostępne na terenie wszystkich powiatów województwa lubelskiego, co zapewniło pełne terytorialne zabezpieczenie dostępu do usług – bez występowania tzw. „białych plam”. Dane przedstawione w poniższej tabeli obrazują skalę realizowanych świadczeń w poszczególnych powiatach oraz pozwalają na ocenę intensywności terapii i efektywności wykorzystania zasobów lokalnych.

Tabela 12. Dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu rehabilitacji medycznej o charakterze ambulatoryjnym na terenie poszczególnych powiatów województwa lubelskiego w roku 2024

Powiat	Liczba świadczeniodawców	Liczba pacjentów	Liczba udzielonych porad	Średnia liczba porad na jednego pacjenta
bialski	6	6 768	1 601 576	236,6
biłgorajski	10	6 095	860 684	141,2
chełmski	3	1 318	147 540	111,9
hrubieszowski	5	5 247	662 653	126,3
janowski	4	2 706	294 074	108,7
krasnostawski	7	5 149	572 506	111,2
kraśnicki	10	8 958	1 209 571	135,0
lubartowski	3	3 848	595 999	154,9
lubelski	8	6 213	618 699	99,6
łęczyński	3	3 533	355 175	100,5

Powiat	Liczba świadczeniodawców	Liczba pacjentów	Liczba udzielonych porad	Średnia liczba porad na jednego pacjenta
łukowski	4	6 859	765 005	111,5
opolski	2	2 258	206 714	91,5
parczewski	1	2 199	212 519	96,6
puławski	5	9 974	1 062 141	106,5
radzyński	4	3 938	456 534	115,9
rycki	5	5 068	642 954	126,9
świdnicki	4	4 491	496 575	110,6
tomaszowski	7	4 467	495 030	110,8
włodawski	4	3 702	484 521	130,9
zamojski	4	2 390	265 353	111,0
m. Biała Podlaska	5	9 057	1 137 928	125,6
m. Chełm	4	8 454	930 733	110,1
m. Lublin	27	48 231	5 474 409	113,5
m. Zamość	9	10 737	1 552 072	144,6

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Lubelskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

Łączna liczba udzielonych porad rehabilitacyjnych o charakterze ambulatoryjnym w województwie lubelskim w 2024 roku przekroczyła 15 milionów. Średnia liczba porad przypadających na jednego pacjenta w większości powiatów oscylowała w przedziale 100–130. Na tle województwa wyróżnia się miasto Lublin, które dominuje zarówno pod względem liczby pacjentów, jak i liczby udzielonych porad. Wskazuje to

na szczególnie dobrze rozwiniętą infrastrukturę rehabilitacyjną oraz wysoką dostępność usług w tym obszarze. Należy jednak uwzględnić, że Lublin to największe miasto regionu i ośrodek o charakterze metropolitalnym, przez co przyciąga również pacjentów z sąsiednich powiatów, co może dodatkowo wpływać na skalę realizowanych świadczeń.

Z kolei powiat bialski charakteryzuje się ponadprzeciętną efektywnością – zarówno w zakresie liczby porad przypadających na jednego pacjenta, jak i na jednego świadczeniodawcę. Może to świadczyć o optymalnym wykorzystaniu zasobów kadrowych i organizacyjnych w realizacji świadczeń rehabilitacyjnych.

Rehabilitacja stacjonarna stanowi kluczowy element systemu wsparcia zdrowotnego dla osób z niepełnosprawnościami, wymagających intensywnej i kompleksowej terapii w warunkach całodobowego pobytu. Świadczenia te realizowane są w ośrodkach rehabilitacyjnych, szpitalach oraz na oddziałach specjalistycznych (m.in. neurologicznych, ortopedycznych), gdzie pacjent ma zapewnioną opiekę medyczną, pielęgnacyjną i terapeutyczną.

Dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu rehabilitacji medycznej o **charakterze stacjonarnym**, na terenie poszczególnych powiatów ilustruje poniższa tabela.

Tabela 13. Dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej z zakresu rehabilitacji medycznej o charakterze stacjonarnym w województwie lubelskim w 2024 roku.

Powiat	Liczba świadczeniodawców	Liczba pacjentów	Liczba udzielonych porad	Średnia liczba porad na jednego pacjenta
bialski	1	386	429	1,1
biłgorajski	1	365	393	1,1
chełmski	1	622	669	1,1
hrubieszowski	1	413	481	1,2
janowski	1	416	435	1,0
krasnostawski	0	-	-	-
kraśnicki	1	94	457	4,9

Powiat	Liczba Świadczeniodawców	Liczba pacjentów	Liczba udzielonych porad	Średnia liczba porad na jednego pacjenta
lubartowski	1	59	66	1,1
lubelski	1	197	213	1,1
łęczyński	1	288	468	1,6
łukowski	1	298	319	1,1
opolski	1	290	306	1,1
parczewski	1	254	259	1,0
puławski	3	1794	1843	1,0
radzyński	1	313	339	1,1
rycki	0	-	-	-
świdnicki	0	-	-	-
tomaszowski	2	1799	2050	1,1
włodawski	1	378	447	1,2
zamojski	1	-	-	-
m. Biała Podlaska	1	370	380	1,0
m. Chełm	1	432	455	1,1
m. Lublin	7	1713	2311	1,3
m. Zamość	1	396	413	1,0

Źródło: Opracowanie własne ROPS na podstawie danych Lubelskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ

Dostępność świadczeń stacjonarnych w województwie lubelskim jest zróżnicowana terytorialnie. W niektórych powiatach nie funkcjonują żadne placówki realizujące ten typ świadczeń. Jednak należy pamiętać, że Lubelski OW NFZ posiada zawarte umowy na zakres fizjoterapia

ambulatoryjna oraz na zakresy rehabilitacji realizowanej w warunkach stacjonarnych we wszystkich powiatach (zabezpieczenie udzielania świadczeń).

Pomoc społeczna

W województwie lubelskim około 4% mieszkańców korzysta ze świadczeń z zakresu pomocy społecznej. Zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej, niepełnosprawność stanowi jedną z ustawowych przesłanek uzasadniających przyznanie tych świadczeń. W 2025 roku niepełnosprawność była trzecim najczęściej wskazywanym powodem udzielenia wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej w województwie lubelskim. Spośród 32 809 rodzin objętych świadczeniami, w przypadku 15 402⁸ rodzin niepełnosprawność została wskazana jako jedna z przyczyn przyznania pomocy. Oznacza to, że aż **46,9% rodzin korzystających** ze wsparcia społecznego w województwie otrzymało pomoc, w której jednym z powodów przyznania była właśnie niepełnosprawność.

Podstawowym elementem poprawy warunków życia osób niepełnosprawnych jest zapewnienie im odpowiedniej dostępności świadczeń pomocy społecznej. Rodziny z osobami niepełnosprawnymi narażone są w znacznie większym stopniu na wystąpienie trudnej sytuacji materialnej i życiowej. Znaczny udział osób starszych i o wysokim stopniu niepełnosprawności wśród niepełnosprawnych mieszkańców województwa zwiększa wymagania tych osób w zakresie opieki oraz wydatków na leczenie i rehabilitację. Osoby niepełnosprawne korzystają najczęściej z następujących świadczeń pomocy społecznej: poradnictwo, wsparcie psychologa, pomoc finansowa, pomoc rzeczowa, pomoc medyczna. Inne rodzaje pomocy świadczonej na rzecz osób niepełnosprawnych to: dożywianie, organizacja wypoczynku, pomoc w realizacji obowiązku szkolnego, logopedia, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych.

Potrzeby dotyczące wsparcia długoterminowego OzN mogą znacząco różnić się w zależności od sytuacji funkcjonalnej, zdrowotnej i społecznej osób korzystających z systemu pomocy społecznej. W całym kraju, w tym również w województwie lubelskim, domy pomocy społecznej stanowią jeden z elementów systemu wsparcia dla osób, które korzystają z długoterminowych usług opiekuńczych i wspierających, uzupełniając ofertę usług świadczonych w środowisku lokalnym. W 2025 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 45 domów

⁸ MRPIPS-03-Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2025 r.

pomocy społecznej, dysponujących łącznie 4 480 miejscami. Z usług tych placówek skorzystało 4 925 mieszkańców, co stanowi wzrost o 61 osób w porównaniu z rokiem 2024.

Poniższa tabela przedstawia strukturę domów pomocy społecznej według grup mieszkańców – osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz odpowiadających im zasobów miejsc i liczby osób korzystających z usług w 2025 roku.

Tabela 14. Liczba jednostek, miejsc i mieszkańców wg typów domów pomocy społecznej

Domy pomocy społecznej wg grup mieszkańców	Liczba jednostek	Liczba miejsc	Liczba mieszkańców	% w ogóle mieszkańców
dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	2	165	161	3,7%
dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	1	31	31	0,7%
osób niepełnosprawnych fizycznie	2	170	169	3,9%
osób w podeszłym wieku	3 ⁹	100	90	2,1%
osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie	2	260	207	4,8%
osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie	5	402	400	9,3%

Źródło 2. MRPiPS-05 Wybrane informacje o domach pomocy społecznej o zasięgu gminnym, powiatowym i regionalnym oraz o placówkach całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności gospodarczej i statutowej za I-XII 2025 r. (stan na dzień 31.12.2025 r)

Dane¹⁰ dotyczące funkcjonowania domów pomocy społecznej wskazują, że wśród osób korzystających z ich usług znajduje się istotna grupa osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, stanowiąca ponad 20% wszystkich mieszkańców tych placówek. Najwyższe wartości dotyczą domów przeznaczonych dla dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną (400 mieszkańców), a także domów dla osób w podeszłym wieku i osób z niepełnosprawnością fizyczną (207 mieszkańców). W strukturze nie

⁹ W tym 1 dom pomocy społecznej o zasięgu gminnym.

¹⁰ MRiPS-05 Sprawozdanie o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie za 2025 rok.

występują jednostki przeznaczone dla osób przewlekle somatycznie chorych połączone z profilem fizycznym. Zestawienie ujawnia zróżnicowanie typów placówek w regionie oraz udział poszczególnych grup w ogólnej liczbie mieszkańców DPS.

Rehabilitacja społeczna

Samorząd Województwa Lubelskiego w latach 2021–2025 zapewniał warunki do uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w wielu obszarach życia społecznego. Czynił to za pośrednictwem swoich jednostek w ramach organizacji procesu rehabilitacji społecznej wynikającego z nałożonych ustawą trzech podstawowych zadań własnych:

- zlecenie fundacjom i organizacjom pozarządowym realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej
- dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej

Te trzy podstawowe zadania realizował bezpośrednio Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie. Na ich finansowanie otrzymywał corocznie środki finansowe PFRON. W realizację tego zadania angażowane były również środki własne samorządu województwa lubelskiego.

Dofinansowanie robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych

Na przestrzeni lat 2021 – 2025 Samorząd Województwa Lubelskiego, wykorzystując dostępne środki PFRON, przeznaczył na dofinansowanie robót budowlanych ponad 18 mln zł. Dofinansowaniem objęto łącznie 27 obiektów już istniejących oraz nowo budowanych, zakładając likwidację barier architektonicznych.

Inwestycje te w istotny sposób poprawiły jakość i funkcjonalność infrastruktury w wielu jednostkach o podstawowym znaczeniu dla skutecznego przebiegu procesu rehabilitacji społecznej. Będące w dyspozycji SWL środki PFRON zostały przeznaczone między innymi na poprawę dostępności w szkołach specjalnych, domach pomocy społecznej, rozbudowę boiska wielofunkcyjnego wraz z zapleczem treningowym oraz rozbudowę Specjalnego Ośrodka Szkolno–Wychowawczego w Świdniku. Wysokość dofinansowania w poszczególnych latach ilustruje poniższa tabela.

Tabela 15. Liczba obiektów służących rehabilitacji objętych dofinansowaniem robót budowlanych w latach 2021- 2025

Lata	Liczba obiektów - umów	Kwota dofinansowania
2021	3	2 012 849 zł
2022	5	1 835 768 zł
2023	9	3 471 648 zł
2024	10	6 110 147 zł
2025	14	5 163 272 zł
Ogółem	41	18 593 684 zł

Źródło: Dane własne ROPS w Lublinie; Oddział Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Osób Niepełnosprawnych

W roku 2025 zawarte zostały umowy na realizację zadania z 14 podmiotami. Były to w większości jednostki samorządu terytorialnego, które prowadziły prace w zakresie likwidacji barier architektonicznych w swoich jednostkach organizacyjnych. Na ten cel przeznaczono 5 171 603 zł. Prace budowlane realizowane były w obiektach np. służących rehabilitacji społecznej, pomocy społecznej oraz w placówkach oświatowych.

Środowiskowe domy samopomocy

Środowiskowe domy samopomocy są miejscem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Wśród środowiskowych domów samopomocy występuje następujący podział:

- dla osób przewlekle psychicznie chorych (typ A),
- dla osób z niepełnosprawnością intelektualną (typ B),
- dla osób wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych (typ C),
- dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi (typ D)¹¹

¹¹ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy.

W 2025 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało łącznie 58¹² środowiskowych domów samopomocy (ŚDS), zróżnicowanych pod względem formy organizacyjnej oraz podmiotów prowadzących. Struktura właścicielska tych jednostek przedstawiała się następująco:

- 29 ŚDS prowadzonych przez gminy, dysponujących 1 072 miejscami, z których skorzystało 1 215 osób.
- 4 ŚDS prowadzone przez podmioty zewnętrzne na zlecenie gminy, oferujące 143 miejsc, z których skorzystało 144 uczestników.
- 15 ŚDS prowadzonych przez powiaty, zapewniających 718 miejsc, z których skorzystało 838 osób.
- 10 ŚDS prowadzonych przez inne podmioty na zlecenie powiatu, dysponujących 443 miejscami, z których skorzystało 499 uczestników.

łącznie placówki te oferowały 2 376 miejsc, z których skorzystało 2 696 osób.

Szczegółowe informacje dotyczące rozmieszczenia środowiskowych domów samopomocy prowadzonych przez gminy w 2024 roku przedstawia poniższa tabela. Uwzględniono w niej lokalizację placówek, liczbę dostępnych miejsc oraz liczbę osób korzystających z oferowanego wsparcia.

Tabela 16. Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone przez gminę

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
1	białski	Kodeń	20	25
2	białski	Stawatycze	20	22
3	białski	Tuczna	40	41
4	białski	Wisznice	30	30
5	m. Biata Podlaska	M. Biata Podlaska	30	41
6	biłgorajski	Biłgoraj	24	28

¹² MRPiPS-06 Sprawozdanie rocznie: wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej za I-XII 2025 r.

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
7	bitgorajski	Józefów	36	43
8	bitgorajski	Tarnogród	33	33
9	m. Chełm	M. Chełm	45	46
10	chełmski	Dorohusk	25	25
11	chełmski	Rejowiec Fabryczny	30	29
12	chełmski	Sawin	27	33
13	chełmski	Żmudź	40	52
14	hrubieszowski	Hrubieszów	43	53
15	hrubieszowski	Mircze	45	52
16	krasnostawski	Krasnystaw	50	54
17	kraśnicki	Annopol	47	57
18	lubartowski	Ostrów Lubelski	29	31
19	lubelski	Bychawa	60	71
20	łęczyński	Łęczna	56	65
21	łukowski	Krzywda	30	36
22	opolski	Józefów nad Wisłą	29	28
23	parczewski	Parczew	35	41
24	parczewski	Sosnowica	18	18
25	puławski	Końskowola	38	45
26	puławski	Puławy	85	93
27	radzyński	Radzyń Podlaski	45	50
28	tomaszowski	Tomaszów Lubelski	37	44
29	zamojski	Zwierzyniec	25	29

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

W województwie lubelskim funkcjonują również środowiskowe domy samopomocy, prowadzone przez inny podmiot jako zadanie zlecone przez gminę. Placówki te zlokalizowane są w mieście Biata Podlaska, gminie Milejów (powiat łęczyński) oraz gminie miejskiej Świdnik. Łącznie w 2024 roku działały 4 takie jednostki, dysponujące 141 miejscami, z których skorzystało 144 uczestników. Mechanizm zlecenia usług pozwala na większą elastyczność w dostosowywaniu oferty do lokalnych potrzeb oraz umożliwia wykorzystanie doświadczenia i zasobów partnerów społecznych.

Tabela 17. Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone na zlecenie gminy

Lp.	Powiat	Gmina	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
1	m. Biata Podlaska	M. Biata Podlaska ¹³	67	69
2	łęczyński	Milejów	50	49
3	świdnicki	Świdnik	26	26

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

W strukturze środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego istotne miejsce zajmują placówki prowadzone przez powiaty oraz jednostki realizujące zadania zlecone przez powiaty. W 2024 roku działało łącznie 15 ŚDS prowadzonych bezpośrednio przez powiaty, zlokalizowanych w 11 powiatach ziemskich oraz w dwóch miastach na prawach powiatu – Lublinie i Zamościu. Placówki te dysponowały 718 miejscami, z których skorzystało 867 uczestników.

Tabela 18. Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone przez powiat na terenie województwa lubelskiego

Lp.	Powiat	Liczba jednostek	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
1	białski	1	25	29
2	janowski	1	52	55

¹³ W mieście Biata Podlaska funkcjonują 2 środowiskowe domy samopomocy prowadzone na zlecenie gminy.

Lp.	Powiat	Liczba jednostek	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
3	kraśnicki	2	105	116
4	lubartowski	1	60	68
5	lubelski	1	45	47
6	m. Lublin	2	163	298
7	łukowski	1	40	50
8	puławski	1	40	40
9	rycki	1	23	31
10	świdnicki	1	30	35
11	włodawski	1	65	81
12	zamojski	1	30	35
13	m. Zamość	1	40	53

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

Równolegle funkcjonowały również środowiskowe domy samopomocy prowadzone na zlecenie powiatów przez inne podmioty, w tym organizacje pozarządowe i instytucje wyspecjalizowane w świadczeniu usług społecznych. W 2024 roku działało 10 takich jednostek, zlokalizowanych w powiatach lubelskim, opolskim, tomaszowskim, zamojskim oraz w mieście Lublin. Placówki te oferowały 438 miejsc, z których skorzystało 494 uczestników.

Tabela 19. Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone na zlecenie powiatu na terenie województwa lubelskiego

Lp.	Powiat	Liczba jednostek	Liczba miejsc	liczba osób korzystających
1	lubelski	1	33	38
2	m. Lublin	6	283	324
3	opolski	1	56	60
4	tomaszowski	1	36	40
5	zamojski	1	35	34

Źródło: Sprawozdanie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej

Rehabilitacja zawodowa

Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami przebiegała na kilku płaszczyznach rozwiązań programowych i formalnych. Jej istota polegała na realizacji rozwiązań w kierunku zwiększenia szans na zatrudnienie i awans zawodowy osoby z niepełnosprawnością. W latach 2021-2025 SWL wspierał finansowo organizację i przebieg procesu rehabilitacji zawodowej jaki był realizowany w zakładach aktywności zawodowej. Była to realizacja zadania własnego wskazanego w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Warsztaty terapii zajęciowej

Są podstawową formą aktywności wspomagającą proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Ideą terapii zajęciowej jest rozwijanie sprawności psychofizycznej i umiejętności zawodowych, które umożliwiłyby uczestnictwo w szkoleniu zawodowym lub podjęcie pracy.

W 2025 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało łącznie 59 warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), z usług których skorzystało 2 244 uczestników. Placówki te odgrywają kluczową rolę w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, umożliwiając im rozwój kompetencji społecznych, zawodowych oraz aktywne uczestnictwo w życiu lokalnych społeczności.

Tabela 20. Wykaz warsztatów terapii zajęciowej wraz z liczbą uczestników w województwie lubelskim w 2025 roku

lp.	POWIAT	Jednostka prowadząca warsztat	Liczba uczestników warsztatów
1	białski	gmina Konstantynów	35
2	białski	gmina Wisznice	35
3	białski	gmina Kodeń	30
4	białski	Podlaskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych w Międzyrzeczu Podlaskim	35
5	biłgorajski	Fundacja na rzecz osób niepełnosprawnych i potrzebujących pomocy Otwórzmy Swoje Serca w Biszczy	35
6	biłgorajski	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za krokiem" w Zamościu Koło Terenowe w Biłgoraju	50
7	biłgorajski	Gmina Józefów	38
8	chełmski	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sawinie	35
9	chełmski	Gmina Wojstawice	25

lp.	POWIAT	Jednostka prowadząca warsztat	Liczba uczestników warsztatów
10	chełmski	Fundacja Rozwoju Rejowca Fabrycznego	40
11	chełmski	Ośrodek Pomocy Społecznej w Siedliszczu	30
12	hrubieszowski	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Werbkowicach	60
13	hrubieszowski	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Hrubieszowie	53
14	hrubieszowski	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dothobyczu	30
15	janowski	Caritas Diecezji Sandomierskiej	50
16	krasnostawski	Krasnostawskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	46
17	krasnostawski	Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi Stowarzyszenie Dom Pomocy Społecznej	30
18	kraśnicki	Stowarzyszenie Pomagania Osób Niepełnosprawnych "RES SACRA MISER"	35
19	lubartowski	Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem Oddział w Kocku	35
20	lubartowski	Stowarzyszenie Inicjatyw Edukacyjnych PRO EDUCATIO	40
21	lubelski	Fundacja Miedzy Nami	36
22	łęczyński	Koło Polskiego Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną w Łęcznej	33
23	łukowski	Warsztat Terapii Zajęciowej w Stoczku Łukowskim	45
24	łukowski	Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji	50
25	opolski	Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Starszych	35
26	parczewski	Caritas Diecezji Siedleckiej	32
27	puławski	Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego	30
28	puławski	Natęczowskie Stowarzyszenie Charytatywne	35
29	puławski	Puławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych	30
30	radzyński	Gmina Komarówka Podlaska	28
31	rycki	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Rykach	60
32	rycki	Miasto Dęblin	25
33	świdnicki	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością	45
34	świdnicki	Stowarzyszenie Integracji Społecznej w Świdniku	35
35	tomaszowski	Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Tomaszowie Lubelskim	50
36	tomaszowski	Gmina Łaszczów	45
37	tomaszowski	Gmina Susiec	30
38	włodawski	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we Włodawie	37
39	zamojski	Gmina Krasnobród	40

lp.	POWIAT	Jednostka prowadząca warsztat	Liczba uczestników warsztatów
40	zamojski	Gmina Komarów Osada	40
41	zamojski	Gmina Zwierzyniec	36
42	zamojski	Gmina Sułów	38
43	zamojski	Gmina Skierbieszów	40
44	m. Biata Podlaska	Caritas Diecezji Siedleckiej	40
45	m. Biata Podlaska	Caritas Diecezji Siedleckiej	35
46	m. Chełm	Integracyjne Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych "Prometeusz"	30
47	m. Chełm	Caritas Archidiecezji Lubelskiej	60
48	m. Lublin	Spółdzielnia Niewidomych im. Modesta Sękowskiego	20
49	m. Lublin	Polskim Stowarzyszeniu na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną	27
50	m. Lublin	Stowarzyszenie "Źródło" Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół	30
51	m. Lublin	Fundacja Aktywator	30
52	m. Lublin	Fundacja Teatrotterapia Lubelska	35
53	m. Lublin	Lubelskie Towarzystwo Dobroczynności	30
54	m. Lublin	Stowarzyszenie "Źródło" Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin i Przyjaciół	40
55	m. Lublin	Charytatywne Stowarzyszeniu Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia"	35
56	m. Lublin	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej Ruchowo	35
57	m. Zamość	Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Zamościu	52
58	m. Zamość	Parafia Rzymskokatolicka św. Michała Archanioła w Zamościu	43
59	m. Zamość	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnych „Krok za Krokiem” w Zamościu	57

Źródło: Dane zebrane przez Lubelskie Obserwatorium Polityki Społecznej na podstawie informacji z gmin i powiatów z terenu województwa lubelskiego.
Termin badania: styczeń-marzec 2026.

Spośród wszystkich funkcjonujących WTZ, 18 placówek (30,5%) prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, gminy lub ich jednostki organizacyjne. Pozostałe 41 warsztatów (69,5%) zarządzane były przez organizacje pozarządowe, takie jak stowarzyszenia, fundacje oraz inne podmioty działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zakłady aktywności zawodowej

Zakłady aktywności zawodowej są od kilkunastu lat ważnym miejscem realizacji procesu profilaktyki wykluczenia społecznego. Są formą wsparcia ukierunkowaną na aktywizację zawodową w celu zwiększenia obecności osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy. Mocną stroną ZAZ-ów jest gwarancja zatrudnienia oraz oferta rehabilitacji ukierunkowana na podniesienie poziomu życia.

Wg danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej (OZPS) w województwie lubelskim, na koniec czerwca 2025 r. działalność prowadziło **9 zakładów aktywności zawodowej**. Zakłady te zatrudniały ogółem 495 osoby (o 15 osób więcej niż rok wcześniej), w tym 366 osób z niepełnosprawnością finansowanych zgodnie z algorytmem przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

W roku 2025 funkcjonowało 5 zakładów aktywności zawodowej prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego:

- Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
- Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
- Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Jaszczowie,
- Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim,
- Zakład Aktywności Zawodowej w Kocku

oraz 4 prowadzone przez inne podmioty:

- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intellectualną Koło w Tomaszowie Lubelskim – Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,
- Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym "Misericordia" w Lublinie – Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
- Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego w Puławach – Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,
- Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie – Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie.

Zakład aktywności zawodowej jest ważnym miejscem przygotowania osób z niepełnosprawnościami do wejścia na otwarty rynek pracy. Podstawowym rodzajem działalności zakładów w naszym województwie jest działalność wytwórczo-usługowa o następujących profilach: gastronomia, w tym catering; usługi sprzątnia; usługi pralnicze; rękodzieło artystyczne; rolnictwo i ogrodnictwo; prowadzenie hostelu; organizacja konferencji, szkoleń, seminariów; pielęgnacja i utrzymanie terenów zielonych; usługi krawieckie.

Samorząd Województwa Lubelskiego realizując to zdanie objął dofinansowaniem w latach 2021–2025 wszystkie działające ZAZ- y a zakres tego wsparcia ilustruje poniższa tabela.

Tabela 21. Zatrudnienie w Zakładach Aktywności Zawodowej oraz finansowanie ich tworzenia i funkcjonowania w Województwie Lubelskim w latach 2021–2025

Lata	Ogólna liczba osób zatrudnionych, w tym OzN	Osoby z niepełnosprawnością zatrudnione zgodnie z algorytmem	Kwota środków PFRON przeznaczona na utworzenie ZAZ	Kwota środków PFRON przeznaczona na funkcjonowanie ZAZ	Kwota środków własnych województwa przeznaczona na funkcjonowanie ZAZ
2021	451	324	969 381	8 722 822	819 446
2022	458	329	0,00	9 512 048	900 001
2023	473	351	0,00	11 251 697	1 160 778
2024	482	359	0,00	14 266 348	1 438 890
2025	495	366	0,00	14 521 366	1 515 778

Źródło: Dane własne ROPS w Lublinie; Oddział Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Osób Niepełnosprawnych

W świetle przedstawionych danych wynika, że wsparcie finansowe jest istotnym czynnikiem budowania stabilnej pozycji zakładu na lokalnym rynku pracy ukierunkowanym na aktywizację osób z niepełnosprawnościami. Osoby z niepełnosprawnościami, oprócz zatrudnienia w zakładzie są objęte innymi działaniami ukierunkowanymi na poprawę warunków socjalnych, podniesienie kompetencji zawodowych, integrację środowiskową.

W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost udziału osób z niepełnosprawnością w ogólnej liczbie zatrudnionych. Natomiast na funkcjonowanie i rozwój ZAZ w województwie lubelskim przeznaczono łącznie 65 078 555 zł. Środki te pochodziły z dwóch głównych źródeł:

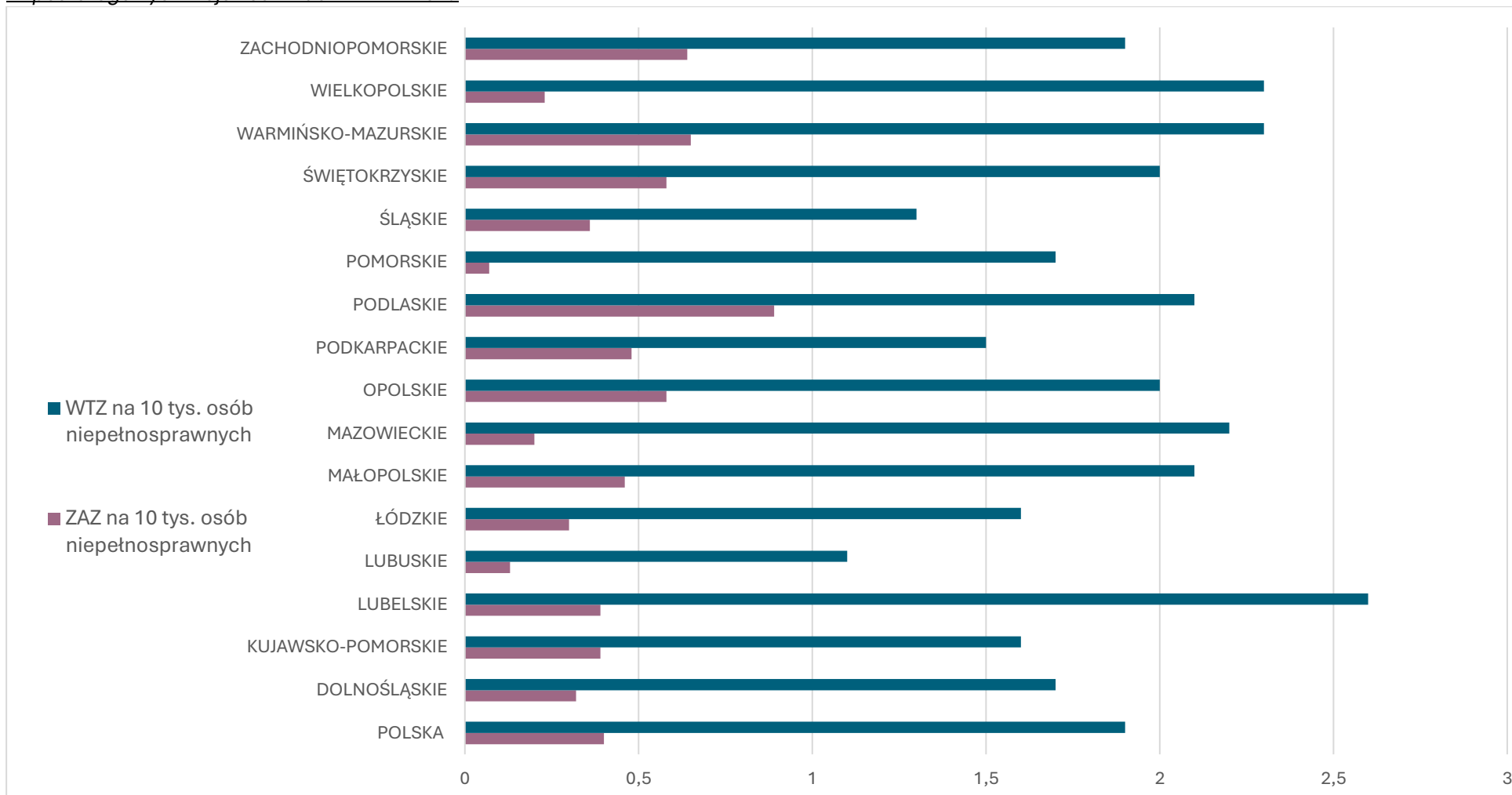
- PFRON
 - na utworzenie ZAZ: 969 381 zł (1,5% całości),
 - na funkcjonowanie ZAZ: 58 274 281 zł (89,5% całości),
- Środki własne województwa: 5 834 893 zł (9,0% całości).

Wykres poniżej przedstawia liczbę Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) oraz Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ) w przeliczeniu na 10 tys. osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych województwach.

Zestawienie wartości wskazuje na istotne zróżnicowanie dostępności Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) i Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ) między województwami. Analiza ujawnia, że we wszystkich regionach wskaźniki dotyczące WTZ osiągają wyższe poziomy niż analogiczne wskaźniki odnoszące się do ZAZ, co odzwierciedla większą dostępność oferty rehabilitacji społecznej w formie warsztatów w porównaniu z ofertą zatrudnienia wspomaganego realizowaną w ramach ZAZ.

Najwyższe wartości wskaźnika WTZ odnotowano w województwach lubelskim, zachodniopomorskim, wielkopolskim oraz warmińsko-mazurskim, natomiast najniższe w województwach łódzkim i pomorskim. W przypadku ZAZ najwyższe wartości dotyczą województw zachodniopomorskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego, przy czym w większości województw wskaźniki utrzymują się na relatywnie niskim poziomie. Porównanie międzyregionalne pozwala stwierdzić, że **województwo lubelskie plasuje się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej w zakresie ZAZ, natomiast w obszarze WTZ odnotowuje najwyższe wartości spośród wszystkich województw.**

Wykres 2 liczba Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ) oraz Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ) w przeliczeniu na 10 tys. osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych województwach w 2024 roku

Źródło Główny Urząd Statystyczny; Bank Danych Lokalnych; Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL); data dostępu 12.01.2026 r.

Aktywizacja zawodowa

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami (OzN) stanowi kluczowy element integracji społecznej i ekonomicznej tej grupy mieszkańców naszego województwa. W województwie lubelskim, podobnie jak w innych regionach kraju, obserwuje się obecność istotnych barier związane z dostępem OzN do rynku pracy, w tym ograniczoną ofertę zatrudnienia wspomaganego, niski poziom zatrudnienia na otwartym rynku pracy oraz niewystarczający stopień wykorzystania instrumentów wsparcia. Diagnoza obejmuje analizę dostępnych form aktywizacji, w tym działalności zakładów pracy chronionej, warsztatów terapii zajęciowej, a także programów realizowanych przez PFRON, instytucje rynku pracy i przedsiębiorstwa społeczne. Uwzględniono również dane dotyczące poziomu wykształcenia, kwalifikacji zawodowych oraz barier systemowych i środowiskowych wpływających na aktywność zawodową OzN.

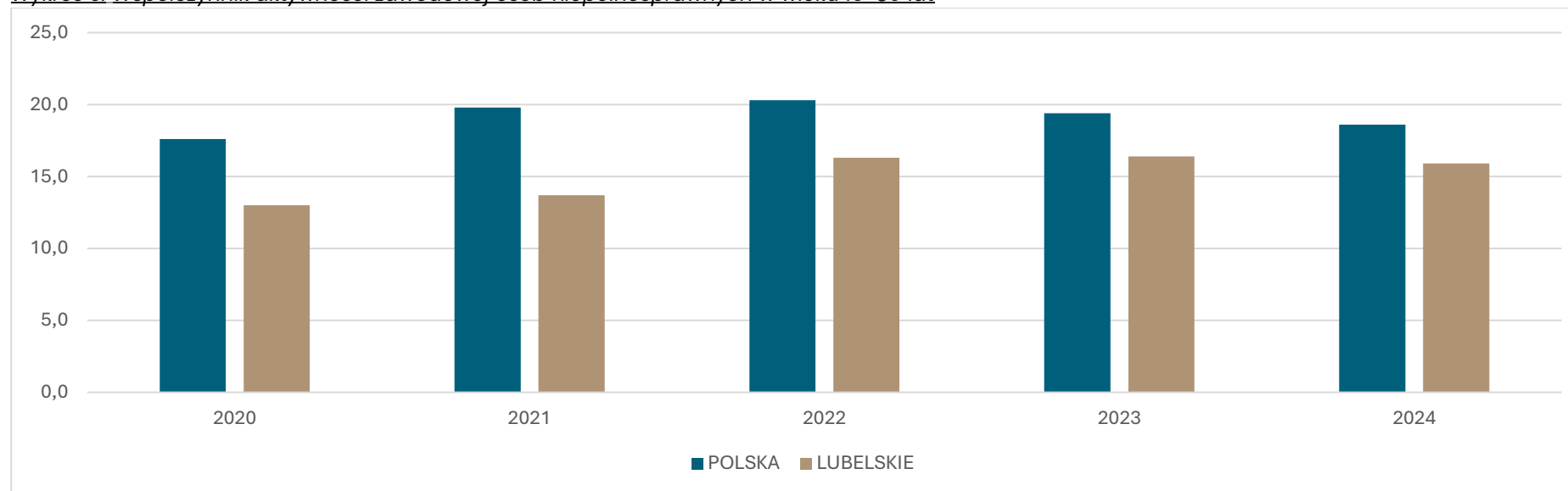
Aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim

Współczynnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami (OzN) w wieku 16–89 lat jest jednym z kluczowych wskaźników wykorzystywanych w analizie sytuacji tej grupy na rynku pracy. Dane pochodzą z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), które jest cyklicznym badaniem prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny. BAEL realizowane jest metodą reprezentatywnego badania gospodarstw domowych i dostarcza informacji o statusie zawodowym osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, w tym także osób z niepełnosprawnościami.

Wskaźnik aktywności zawodowej określa procentowy udział osób aktywnych zawodowo (czyli pracujących lub poszukujących pracy) w ogólnej liczbie osób z niepełnosprawnościami w danym przedziale wiekowym. Jest to miara, która pozwala ocenić stopień uczestnictwa tej grupy w rynku pracy i tym samym poziom ich integracji społeczno-ekonomicznej.

Współczynnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w wieku 16–89 lat odzwierciedla zakres uczestnictwa tej grupy w rynku pracy. Zestawienie poniżej obejmuje wartości dla Polski i województwa lubelskiego w latach 2020–2024.

Wykres 3. Współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych w wieku 16–89 lat

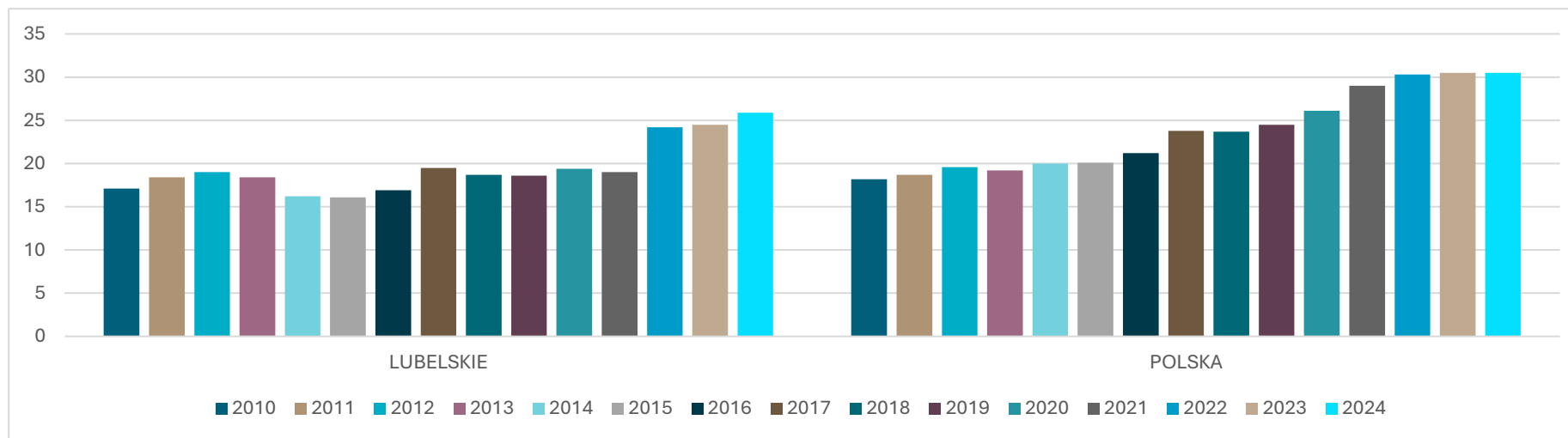
Źródło: Główny Urząd Statystyczny; Bank Danych Lokalnych; Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL); data dostępu 11.09.2025 r.

Współczynnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami utrzymywał się w analizowanym okresie na wyższym poziomie w skali kraju niż w województwie lubelskim. Najwyższe wartości odnotowano w 2022 roku zarówno dla Polski (20,3%), jak i regionu (16,3%). W kolejnych latach widoczna jest niewielka tendencja spadkowa, choć w województwie lubelskim utrzymuje się relatywna stabilność wartości w latach 2022–2024. Porównanie regionu z poziomem krajowym ujawnia stałą różnicę kilku punktów procentowych na niekorzyść województwa.

Analiza sytuacji osób z niepełnosprawnością na rynku pracy wymaga zastosowania mierników, które pozwalają ocenić stopień ich integracji społeczno-zawodowej. Jednym z kluczowych wskaźników jest wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w wieku 16–64 lata, który określa odsetek osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub deklarujących ograniczenia zdrowotne, aktywnych zawodowo (pracujących) w stosunku do ogółu populacji osób niepełnosprawnych w tym wieku. Wysoka wartość wskaźnika świadczy o skuteczności

polityki integracyjnej, dostępności miejsc pracy oraz eliminacji barier w zatrudnieniu, natomiast niska – o problemach strukturalnych, niedostatecznych programach wsparcia czy ograniczonej dostępności usług rehabilitacyjnych i adaptacyjnych.

Wykres 4. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16–64 lata w latach 2010–2024

Źródło: Główny Urząd Statystyczny; Bank Danych Lokalnych; Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL); data dostępu: 14.01.2026 r.

Dane prezentowane w analizie pochodzą z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) realizowanego przez Główny Urząd Statystyczny. Od 2023 r. wyniki BAEL są uogólniane na populację rezydującą Polski na podstawie bilansów opracowanych w oparciu o Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021, co zwiększa ich precyzję, ale ogranicza porównywalność z wcześniejszymi latami.

Zestawienie wartości dotyczących zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami wskazuje na stopniowy wzrost poziomu aktywności zawodowej tej grupy w skali kraju. W 2010 r. wskaźnik wynosił 18,2%, a w 2024 r. osiągnął 30,5%, co oznacza wzrost o ponad 12 punktów procentowych. Szczególnie istotne przyspieszenie nastąpiło po 2017 r. (23,8%) – w kolejnych latach wartości rosły corocznie, osiągając 26,1% w 2020 r., 30,3% w 2022 r. i utrzymując się na poziomie około 30% w 2023–2024.

Wg danych z badania BAEL w województwie lubelskim występuje niższy poziom zatrudnienia osób niepełnosprawnych niż średnia krajowa w całym analizowanym okresie. W 2010 r. wskaźnik wynosił 17,1%, a w 2024 r. 25,9%, co oznacza wzrost o 8,8 punktu procentowego – wolniejszy niż w skali kraju. W latach 2010–2014 odnotowano spadek (z 19% w 2012 r. do 16,2% w 2014 r.), co może świadczyć o ograniczonej skuteczności działań aktywizacyjnych w tym czasie. Od 2015 r. nastąpiła poprawa, jednak tempo wzrostu było umiarkowane: w 2020 r. wskaźnik wyniósł 19,4%, w 2022 r. 24,2%, a w 2024 r. 25,9%. Mimo pozytywnej tendencji, różnica względem średniej krajowej w 2024 r. wynosi 4,6 p.p., co może wskazywać na utrzymujące się bariery w dostępie do rynku pracy w regionie.

Analiza danych za lata 2010–2024 pozwala na określenie kluczowych tendencji w zakresie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim na tle Polski. Zestawienia wskaźników na poziomie krajowym wskazują na stopniowy wzrost aktywności zawodowej tej grupy, jednak dynamika zmian w regionie pozostaje wyraźnie niższa.

W analizowanym okresie województwo lubelskie konsekwentnie osiągało wartości niższe od średnich krajowych. Wskaźnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w regionie wahał się od 12,6% w 2016 roku (najniższy poziom) do 16,4% w 2023 roku (najwyższy poziom). Dla porównania, wartości krajowe w tym samym okresie wyniosły od 15,3% do 20,3%.

W latach 2014–2021 różnice między województwem lubelskim a średnią krajową sięgały 5–6 punktów procentowych, co świadczy o utrwalonej luce. Dopiero w latach 2022–2024 odnotowano wzrost wskaźnika w regionie, jednak nie był on na tyle znaczący, aby zniwelować dystans względem pozostałych województw.

Wnioski z diagnozy

Na podstawie analizy danych oraz kontekstu regionalnego można sformułować następujące obserwacje:

1. **Trwała luka względem średniej krajowej**

Utrzymująca się niższa aktywność zawodowa w regionie sugeruje obecność długofalowych, strukturalnych barier utrudniających wejście osób z niepełnosprawnościami na rynek pracy. Jednym z ich skutków jest niższa dynamika wzrostu wskaźnika w porównaniu z trendami ogólnopolskimi.

2. **Wolna dynamika zmian w czasie**

Mimo systematycznego wzrostu aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w Polsce, województwo lubelskie przez wiele

lat nie odnotowywało istotnej poprawy. Dopiero ostatnie lata przyniosły niewielkie ożywienie, które jednak nie wpłynęło na zmniejszenie dystansu do średniej krajowej.

3. **Potencjalne przyczyny niskiej aktywności zawodowej**

Do czynników ograniczających aktywność zawodową osób z niepełnosprawnościami w regionie mogą należeć:

- ❶ niedostateczna dostępność usług rynku pracy dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, szczególnie na obszarach wiejskich i w mniejszych miejscowościach,
- ❷ brak systemowego wdrożenia zatrudnienia wspomaganego, umożliwiającego podjęcie pracy przez osoby z poważniejszymi ograniczeniami zdrowotnymi,
- ❸ niska świadomość pracodawców dotycząca możliwości zatrudniania osób z niepełnosprawnościami oraz narzędzi wsparcia finansowego i organizacyjnego,
- ❹ słabo rozwinięta ekonomia społeczna, która mogłaby pełnić rolę alternatywnej ścieżki zatrudnienia,
- ❺ ograniczona koordynacja działań instytucji lokalnych, w tym publicznych służb zatrudnienia, jednostek pomocy społecznej, organizacji pozarządowych i samorządów.

Potrzeba pogłębionej diagnozy jakościowej – dane ilościowe wskazują na problem, ale nie wyjaśniają jego przyczyn. Konieczne jest przeprowadzenie badań jakościowych (np. wywiady, konsultacje społeczne), które pozwolą zidentyfikować bariery z perspektywy samych osób z niepełnosprawnościami oraz instytucji wspierających.

Rekomendacje do dalszych działań

- ❶ Wzmocnienie lokalnych programów aktywizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem indywidualnego wsparcia (np. asystent pracy, coaching zawodowy).
- ❷ Rozwój partnerstw lokalnych na rzecz zatrudnienia OzN, angażujących instytucje publiczne, NGO, pracodawców i środowiska akademickie.
- ❸ Promowanie dobrych praktyk zatrudnienia OzN oraz kampanie informacyjne skierowane do pracodawców.
- ❹ Wsparcie rozwoju ekonomii społecznej i zatrudnienia wspomaganego jako formy inkluzyjnego rynku pracy.
- ❺ Wprowadzenie monitoringu barier w dostępie do rynku pracy i usług publicznych dla OzN w regionie.

Publiczne służby zatrudnienia

Obecność osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy jest wyznacznikiem efektów realizowania na poziomie lokalnym procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej a podjęcie i utrzymanie stabilnego zatrudnienia stanowi czynnik wpływający na poziom życia danej osoby i jej rodziny. Podstawowym podmiotem realizującym szeroki pakiet wsparcia i pomocy w zakresie rehabilitacji społecznej i zatrudniania na poziomie lokalnym jest powiatowy urząd pracy.

Wskaźniki, zarówno ogólnopolskie, jak i te dotyczące województwa lubelskiego wskazują, że znaczny odsetek (ponad 70%) osób z niepełnosprawnościami jest biernych zawodowo. Niska aktywność zawodowa w tej grupie społecznej jest uwarunkowana wieloma czynnikami o charakterze indywidualnym i społecznym. Za podstawowe należy uznać stan zdrowia i charakter niepełnosprawności, brak odpowiednich do potrzeb rynku pracy kwalifikacji, skoncentrowanie uwagi na akceptacji dotychczasowej sytuacji życiowej, w której świadczenia pomocy społecznej odgrywają satysfakcjonującą i stabilizującą rolę w życiu. Obraz w tym zakresie prezentuje tabela zamieszczona poniżej.

Tabela 22. Osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby bezrobotne wychowujące dziecko z niepełnosprawnością zarejestrowane w urzędach pracy w województwie lubelskim (2021–2025)

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024	2025
Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane w urzędach pracy wg. stanu na dzień 31 grudnia, w tym:	3 451	3 402	3 528	2 543	2 845
kobiety	1 374	1 327	1 426	1 000	1 111
mężczyźni	2 077	2 075	2 102	1 543	1 734
OzN z prawem do zasiłku	306	313	398	260	362
Osoby bezrobotne posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	99	100	110	97	187

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie na podstawie danych udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

W odpowiedzi na taką sytuację w latach 2021–2024 powiatowe urzędy pracy zastosowały wiele instrumentów wsparcia wzmacniających proces aktywizacji zawodowej i podnoszenia jakości kapitału ludzkiego. Osoba z orzeczonym stopniem o niepełnosprawności, która jest zdolna do podjęcia zatrudnienia w co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy, posiadająca status „bezrobotnego” mogła skorzystać z dostępnych

instrumentów urzędu pracy. Instrumenty zastosowanego wsparcia dla niepełnosprawnych bezrobotnych w latach 2021-2024 zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 23. Sytuacja osób niepełnosprawnych na rynku pracy w województwie lubelskim. Obraz aktywizacji zawodowej w latach 2021-2024 w ramach zastosowanych instrumentów wsparcia.

Instrumenty aktywizacji zawodowej	2021	2022	2023	2024
podjęcie pracy	1537	1731	1611	1643
praca niesubsydiowana	1177	1364	1291	1306
pozostałe zatrudnienie	1146	1306	1261	1273
rozpoczęcie stażu	279	264	278	271
praca subsydiowana	292	302	250	236
praca sezonowa	68	66	71	101
prace interwencyjne	66	82	62	59
roboty publiczne	60	62	46	56
rozpoczęcie szkolenia	106	131	47	47
podjęcie działalności gospodarczej	32	26	25	30
rozpoczęcie realizacji indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub podpisania kontraktu socjalnego	29	23	25	20
w ramach bonu stażowego	8	11	7	11

Instrumenty aktywizacji zawodowej	2021	2022	2023	2024
podjęcie pracy poza miejscem zamieszkania w ramach bonu na zasiedlenie	17	12	14	10
podjęcie pracy w ramach dofinansowania wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 roku życia	11	11	8	6
w ramach bonu szkoleniowego	14	16	6	4

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie na podstawie danych udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

W latach 2021–2024 w województwie lubelskim zaobserwowano istotne zmiany w zakresie dynamiki aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Jednym z kryteriów obrazujących zachodzące zmiany jest liczba osób wyłączonych z ewidencji urzędów pracy. Na przestrzeni ostatnich lat wzrosła ona o 1405, co może wskazywać na poprawę ich sytuacji zawodowej, zakończenie statusu bezrobotnego lub zmiany w sposobie prowadzenia rejestrów albo utracenia statusu prawnego osoby niepełnosprawnej. Obraz zmian przedstawia tabela poniżej.

Tabela 24. Liczba osób wyłączona z ewidencji powiatowych urzędów pracy

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
Osoby wyłączone z ewidencji osób niepełnosprawnych w powiatowych urzędach pracy	3726	3974	3982	5131

Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie na podstawie danych udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

W tym samym okresie liczba osób, które podjęły pracę, zwiększyła się o 106. Choć wzrost ten jest umiarkowany, może świadczyć o skuteczności działań aktywizacyjnych oraz o stopniowym zwiększaniu dostępności zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami.

Zatrudnienie subsydiowane zmniejszyło się o 56 osób, co może być efektem ograniczenia programów wsparcia dla pracodawców lub zmiany priorytetów w polityce rynku pracy. Jednocześnie zatrudnienie niesubsydiowane wzrosło o 129 osób, co może świadczyć o rosnącej samodzielności osób niepełnosprawnych oraz o większej otwartości pracodawców na zatrudnianie bez dodatkowych zachęt finansowych.

W kategorii „pozostałe zatrudnienie” odnotowano wzrost o 127 osób – z 1 146 w 2021 roku do 1 273 w 2024 roku. Ten trend może wskazywać na coraz szersze wykorzystanie alternatywnych form zatrudnienia, takich jak projekty lokalne, inicjatywy organizacji pozarządowych czy inne niestandardowe rozwiązania, które nie mieszczą się w klasycznych definicjach zatrudnienia.

Zatrudnienie sezonowe wzrosło o 33 osoby, co może świadczyć o większym wykorzystaniu krótkoterminowych form pracy, często bardziej dostępnych dla osób z ograniczeniami zdrowotnymi. Tego typu zatrudnienie może pełnić funkcję przejściową, umożliwiając zdobycie doświadczenia i utrzymanie aktywności zawodowej.

W zakresie działań przygotowujących do pracy odnotowano spadek liczby rozpoczętych szkoleń o 59 osób. Może to wynikać z ograniczenia dostępności programów szkoleniowych lub zmniejszonego zainteresowania tą formą wsparcia. Równocześnie liczba rozpoczętych staży zmniejszyła się o 8 osób, co może ograniczać możliwości zdobycia praktycznego doświadczenia zawodowego, szczególnie dla osób wchodzących na rynek pracy.

Podstawową funkcję w procesie aktywizacji zawodowej bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami odgrywają publiczne służby zatrudnienia. Dane przedstawione w tabeli obrazują zmienność liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim w ujęciu rocznym, z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności.

W latach 2021–2023 liczba osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie (ok. 3 400–3 500 osób), przy jednoczesnym wzroście ich udziału w ogólnej liczbie osób bezrobotnych – z 5,2% w 2021 r. do 6,14% w 2023 r. W roku 2024 odnotowano istotny spadek zarówno liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami (do 2 543 osób), jak i ich udziału w populacji osób bezrobotnych (4,55%).

Struktura osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami według stopnia niepełnosprawności wskazuje, że największą grupę stanowią osoby ze stopniem lekkim, co jest zgodne z ogólnopolskimi trendami. Znaczną liczebnie grupę stanowią również osoby ze stopniem umiarkowanym. Osoby ze stopniem znacznym stanowią mniejszy odsetek, jednak ich liczba pozostaje względnie stabilna.

Dane z I kwartału 2025 r. wskazują na ponowny wzrost liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami, co może mieć charakter sezonowy lub wynikać z przesunięć w rejestrach.

Z punktu widzenia realizacji polityki zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, konieczne jest dalsze monitorowanie trendów oraz dostosowywanie instrumentów wsparcia do potrzeb osób z różnym stopniem niepełnosprawności, zgodnie z zasadami dostępności, równości szans oraz aktywnego uczestnictwa w życiu zawodowym i społecznym.

Tabela 25. Osoby bezrobotne, w tym znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w województwie lubelskim w latach 2021-2025

Rok	Liczba osób bezrobotnych ogółem na koniec roku	Liczba bezrobotnych OzN ogółem na koniec roku	Odsetek OzN w ogółem	w stopniu lekkim	w stopniu umiarkowanym	w stopniu znacznym
2021	66 244	3 451	5,20	2 240	1 121	90
2022	61 254	3 402	5,55	2 207	1 103	92
2023	57 386	3 528	6,14	2 129	1 307	92
2024	55 774	2 543	4,55	1 460	1 001	82
2025 I półrocze	57 353	2 645	4,61	1 506	1 065	90

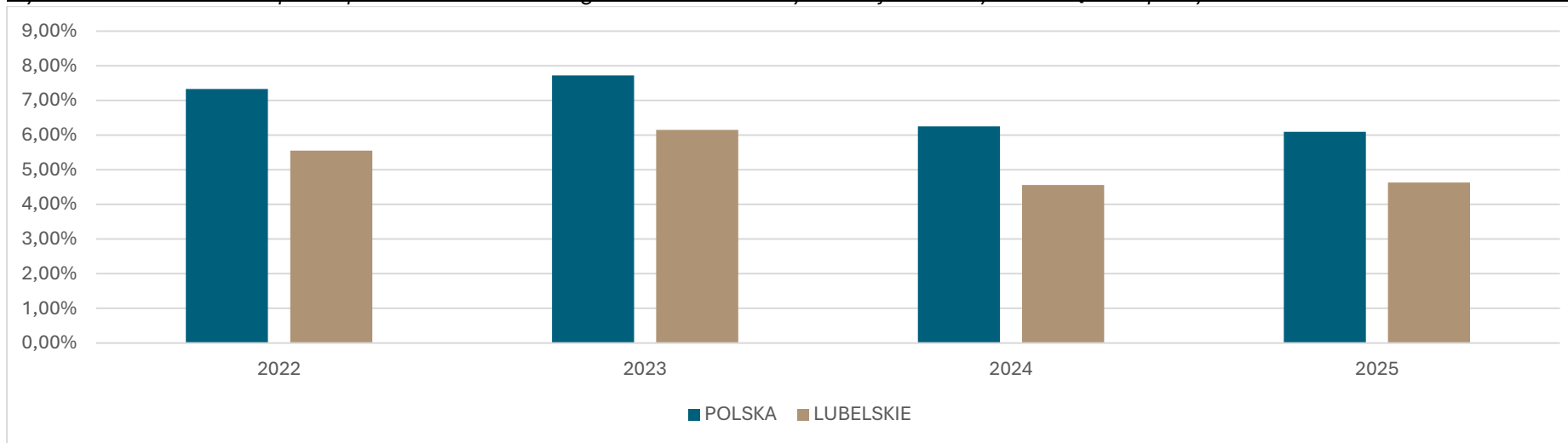
Źródło: Opracowanie własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie na podstawie danych udostępnionych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie.

Zgodnie z klasyfikacją stosowaną w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Lublinie, osoby z niepełnosprawnościami są ujmowane w grupie osób wymagających dodatkowego wsparcia na rynku pracy. Istotę tej sytuacji z punktu widzenia podejmowania decyzji o intensyfikacji procesu włączenia społecznego charakteryzują główne cechy społeczne tej grupy, do których zalicza się:

- czas pozostawania bez pracy w miesiącach
- wiek
- wykształcenie
- staż pracy
- stopień niepełnosprawności

Zestawienie poniżej obejmuje wartości udziału osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu osób zarejestrowanych w urzędach pracy w Polsce i w województwie lubelskim w latach 2022–2025. Prezentacja danych umożliwia ocenę różnic między poziomem krajowym a regionalnym oraz obserwację zmian w czasie.

Wykres 5. Udział osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w Polsce i w WL w latach 2022–2025

Źródło: Opracowanie własne ROPS w Lublinie na podstawie danych GUS; BDL: Rynek pracy (data dostępu: 02.02.2026 r.)

Wartości wskazują, że udział osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych w urzędach pracy był w analizowanym okresie wyższy na poziomie krajowym niż w województwie lubelskim. W obu przypadkach widoczne jest obniżenie wskaźnika pomiędzy rokiem 2023 a 2024, z lekkim wzrostem w 2025 roku na poziomie regionalnym oraz niewielkim spadkiem na poziomie krajowym.

Otwarty rynek pracy

Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego, na koniec 2024 roku w województwie lubelskim pracowało 20 346 osób z niepełnosprawnościami, w tym 14 077 osób w sektorze prywatnym. Z kolei według informacji uzyskanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, na podstawie środków przekazanych z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR), 5 655

osób z niepełnosprawnościami było objętych wsparciem finansowym w ramach dofinansowań do wynagrodzeń. W tej grupie 4 660¹⁴ osób pracowało u 1 247 pracodawców na otwartym rynku pracy.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych na chronionym rynku pracy z roku na rok nieznacznie maleje, natomiast na otwartym rynku pracy zauważalny jest wzrost zainteresowania pracodawców zatrudnianiem tych osób. W stosunku do ogólnej liczby pracujących osób z niepełnosprawnościami w regionie, osoby objęte wsparciem z SODiR stanowiły około 27,8% (5 655 z 20 346).

Zakłady pracy chronionej

Zakładem pracy chronionej może zostać przedsiębiorstwo zatrudniające co najmniej 25 pracowników, w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiągnące wskaźniki zatrudnienia osób niepełnosprawnych na poziomie co najmniej 50%. W tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych muszą stanowić osoby zaliczane do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, bądź co najmniej 30% zatrudnionych stanowić muszą niewidomi lub psychicznie chorzy, upośledzeni umysłowo, zaliczani do znacznego lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności.

Na koniec grudnia 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 17¹⁵ zakładów pracy chronionej, zatrudniających łącznie 1 799 osób, z czego 1 185 stanowiły osoby z niepełnosprawnościami, w tym:

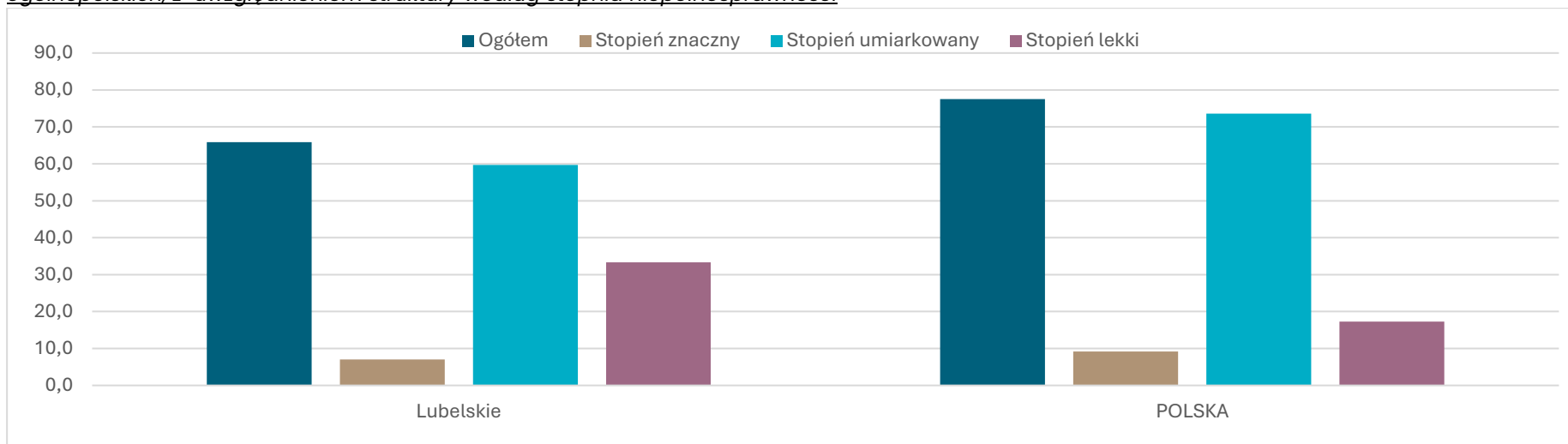
- 394 osób ze stopniem lekkim,
- 707 osoby ze stopniem umiarkowanym,
- 83 osób ze stopniem znacznym.

¹⁴ Dane określające WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE zostały wyłonione na podstawie identyfikatora adresu podanego we wnioskach o wypłatę miesięcznego dofinansowania do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych Wn-D (WOJ. LUBELSKIE – kod adresu rozpoczynający się od cyfr 06), zgodnie z ROZPORZĄDZENIEM RADY MINISTRÓW z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. (Dz.U. 1998 nr 157 poz. 1031 ze zm.)

¹⁵ Informacja Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób niepełnosprawnych na podstawie Sprawozdania wojewodów INF-ZPCh ZAZ w II półroczu 2024 r. (data dostępu 12.03.2026 r.)

Osoby z niepełnosprawnościami obejmowały 65,9% ogólnego zatrudnienia w zakładach pracy chronionej w regionie, przy 77,5% średnio dla Polski. Poniższy wykres ilustruje udział osób z niepełnosprawnościami w zatrudnieniu w zakładach pracy chronionej w województwie lubelskim na tle wartości ogólnopolskich, z uwzględnieniem struktury według stopnia niepełnosprawności.

Wykres 6. Udział osób z niepełnosprawnościami w zatrudnieniu w zakładach pracy chronionej w województwie lubelskim w 2024 roku na tle wartości ogólnopolskich, z uwzględnieniem struktury według stopnia niepełnosprawności

Źródło: Informacja Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób niepełnosprawnych na podstawie Sprawozdania wojewodów INF-ZPCh ZAZ w II półroczu 2024 r. (data dostępu 12.03.2026 r.)

Województwo lubelskie charakteryzuje się niższym niż średnia krajowa udziałem osób z niepełnosprawnościami w zatrudnieniu w zakładach pracy chronionej. Równocześnie region wyróżnia się wyższym odsetkiem osób z lekkim stopniem niepełnosprawności oraz niższym udziałem osób ze stopniem umiarkowanym w porównaniu ze średnimi wartościami dla całego kraju.

W grupie osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w zakładach pracy chronionej na terenie województwa lubelskiego na koniec 2024 roku, 285 osób posiadało schorzenia specjalne, 16 kwalifikujące je do dodatkowego wsparcia w ramach systemu dofinansowań. W tej grupie znalazły się:

- 53 osoby ze stopniem lekkim,
- 191 osób ze stopniem umiarkowanym,
- 41 osób ze stopniem znacznym.

Osoby ze schorzeniami specjalnymi stanowiły około 28,6% ogółu zatrudnionych OzN w zakładach pracy chronionej. Dominującą grupą były osoby ze schorzeniami specjalnymi i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, co może wskazywać na relatywnie większe możliwości adaptacyjne tej grupy w środowisku pracy, przy jednoczesnym spełnianiu kryteriów do uzyskania wyższego poziomu dofinansowania do wynagrodzeń. Obecność osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i schorzeniami specjalnymi potwierdza, że zakłady pracy chronionej pełnią istotną rolę w aktywizacji zawodowej osób o szczególnych potrzebach zdrowotnych.

Przedsiębiorczość społeczna

Ekonomia społeczna, w tym przedsiębiorczość społeczna, stanowi istotny element systemu wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami. Jej celem jest nie tylko prowadzenie działalności gospodarczej, ale przede wszystkim realizacja misji społecznej – reintegracji zawodowej i społecznej osób wykluczonych lub zagrożonych marginalizacją.

W województwie lubelskim funkcjonują różnorodne formy przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielnie socjalne, organizacje pozarządowe oraz spółki non-profit. Spółdzielnie socjalne, jako szczególna forma podmiotów ekonomii społecznej, łączą cele ekonomiczne z działaniami na rzecz odbudowy kompetencji społecznych i zawodowych swoich członków. Ustawa o spółdzielniach socjalnych umożliwia tworzenie

¹⁶ Określenie osoby ze schorzeniami specjalnymi dotyczy osób niepełnosprawnych, w odniesieniu do których orzeczono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe, całościowe zaburzenia rozwojowe lub epilepsję oraz niewidomych, zgodnie z art. 26a ust. 1b ww. ustawy o rehabilitacji

wspólnych przedsiębiorstw przez osoby zagrożone wykluczeniem, w tym osoby z niepełnosprawnościami, dając im szansę na aktywne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym.

W poniższej tabeli przedstawiono strukturę przedsiębiorstw społecznych działających na terenie województwa lubelskiego, z uwzględnieniem formy prawnej, celu działalności oraz dominujących obszarów aktywności.

Tabela 26. Przedsiębiorstwa społeczne w województwie lubelskim w 2024 roku.

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa społeczne	Liczba PS
Forma prawna	spółdzielnia socjalna	70
	organizacja pozarządowa	47
	spółka akcyjna, spółka z o.o. lub klub sportowy nienastawiony na osiągnięcie zysku	8
Cel działalności	działalność reintegracyjna	58
	realizacja usług społecznych	22
	działalność reintegracyjna i realizacja usług społecznych	31
Przedmiot dominującej działalności	opieka zdrowotna i pomoc społeczna	21
	edukacja	30
	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	17
	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	17
	przetwórstwo przemysłowe	13
	budownictwo	7
	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7
	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	6

Źródło: CAS: Roczne sprawozdanie Przedsiębiorstwa Społeczne za 2024

W 2024 roku w przedsiębiorstwach społecznych działających na terenie województwa lubelskiego zatrudnionych było łącznie 177¹⁷ osób z niepełnosprawnościami.

Integracja społeczna

Istota integracji społecznej polega na tworzeniu możliwości wspólnego uczestnictwa i kreowania wzajemnych relacji przez osoby pełnosprawne i niepełnosprawne. Odnosi się ona do zaspokajania szerokiego zakresu potrzeb osób niepełnosprawnych, respektowania ich prawa do życia, poszanowania godności, równych praw, życia w rodzinie, edukacji, leczenia, pracy zawodowej oraz realizacji potrzeby uczestniczenia w wielu obszarach życia społecznego o charakterze lokalnym i ponad lokalnym. Końcowy efekt procesu integracji społecznej jest wynikiem inicjowania, dostępności i realizacji szerokiego zakresu działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty publiczne oraz kreowania otwartych postaw społecznych. Od 2024 roku w województwie lubelskim działają dwa **Ośrodki Wsparcia i Testów (OWiT)**, zlokalizowane w Świdniku oraz w Łęcznej. Celem tych ośrodków jest udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnością oraz ich rodzinom (opiekunom) w zakresie optymalnego doboru technologii asystujących, które najlepiej odpowiadają na aktualne potrzeby.

Oddział Lubelski Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

Oddział Lubelski Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych w Lublinie (OL PFRON) wspiera osoby z niepełnosprawnościami w różnych aspektach ich życia, dążąc do poprawy jego jakości, poprzez wysoce zindywidualizowane i dostosowane do potrzeb formy wsparcia w obszarze aktywizacji zawodowej i społecznej. Fundusz oferuje wsparcie zarówno osobom indywidualnym jak i pracodawcom zatrudniającym osoby z niepełnosprawnościami. W zakresie kompetencji Oddziału znajdują się zadania i programy skierowane do:

- jednostek samorządu terytorialnego,
- organizacji pozarządowych,
- pracodawców,
- indywidualnych osób niepełnosprawnych.

¹⁷ Roczne sprawozdanie Przedsiębiorstwa Społeczne za 2024 rok.

Programy podstawowe

Wg danych na dzień 31 lipca 2025 roku OL PFRON w Lublinie realizował programy, które zostały ukierunkowane bezpośrednio na wsparcie osób indywidualnych. Ich zakres merytoryczny został przedstawiony w poniższej tabeli.

Tabela 27. Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w ramach realizacji programów OL PFRON

Nazwa programu	Istota wsparcia lub inicjatywy	Podmiot zaangażowany w realizację programu
Finansowanie funkcjonowania Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych	Dofinansowanie świadczenia mieszkańcom WSM wysokiej jakości usług wspomagających dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb	Biuro PFRON (program dla organizacji pozarządowych)
Samodzielność Aktywność Mobilność! Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe.	Stworzenie infrastruktury Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych (WSM).	Biuro PFRON (dla Organizacji pozarządowych)
„Dostępna przestrzeń publiczna” lata 2023–2027	Zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do przestrzeni publicznej, informacji i komunikacji, a także technologii, urzędzeń oraz usług powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, na zasadzie równości z innymi osobami.	Biuro PFRON/Oddziały PFRON (program dla jednostek samorządu terytorialnego, kościołów lub inne związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych, podmiotów leczniczych, organizacji pozarządowych)
„Wypożyczalnia technologii	Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do najnowszych technologii wspomagających, poprzez utworzenie wypożyczalni, która świadczyć	Oddziały PFRON (dla osób indywidualnych)

Nazwa programu	Istota wsparcia lub inicjatywy	Podmiot zaangażowany w realizację programu
wspomagających dla osób z niepełnosprawnością”	będzie na terenie całego kraju usługi: doradztwa, wynajmu, dostawy, serwisu, dostosowania i skonfigurowania oraz instruktażu obsługi oferowanych urządzeń	
„Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Mobilność osób z niepełnosprawnością	Ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami aktywności społecznej lub zawodowej poprzez zapewnienie dostępu do korzystania z samochodu osobowego	Oddziały PFRON (dla osób indywidualnych)
„Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Dostępne mieszkanie	Dopłata do zmiany mieszkania na pozbawione barier architektonicznych, znajdujące się w lokalizacji umożliwiającej samodzielne opuszczenie budynku	Oddziały PFRON/Realizator PCPR
Mieszkanie dla absolwenta	Dofinansowanie do wynajmu mieszkania lub domu przez okres 60 miesięcy	Oddziały PFRON/Realizator PCPR
Pomoc obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością	Zapewnienie pomocy obywatelom Ukrainy z niepełnosprawnością, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy	Oddziały PFRON
Dostępność ponad barierami	Poprawa poziomu dostępności bazy turystyczno-rekreacyjnej dla osób o specjalnych potrzebach związanych z niepełnosprawnościami; wsparcie inicjatyw sprzyjających włączeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami poprzez turystykę i rekreację oraz aktywny wypoczynek	Biuro PFRON
Centra informacyjno-doradcze dla osób z niepełnosprawnością	Świadczenie kompleksowych usług informacyjnych i doradczych dla osób z niepełnosprawnościami oraz ich otoczenia, a także usług eksperckich mających na celu optymalne zaopatrzenie osób z niepełnosprawnościami w szeroko pojmowane technologie asystujące	Oddziały PFRON
Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub	Zapewnienie pomocy osobom niepełnosprawnym poszkodowanym na skutek działania żywiołu lub wystąpienia sytuacji kryzysowych spowodowanych chorobami zakaźnymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,	Oddziały PFRON

Nazwa programu	Istota wsparcia lub inicjatywy	Podmiot zaangażowany w realizację programu
sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi		
Pilotażowy program "Rehabilitacja 25 plus"	Przygotowywanie dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, w tym z niepełnosprawnościami sprzężonymi, do uczestnictwa w życiu społecznym, a także do podjęcia aktywności zawodowej.	Oddziały PFRON program dla placówek edukacyjnych działających na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe
„Zajęcia klubowe w WTZ	Aktywne wspomaganie uczestników warsztatów, którzy weszli na rynek pracy oraz osób niepełnosprawnych przed rozpoczęciem procesu rehabilitacji w warsztacie terapii zajęciowej.	Oddziały PFRON (dla podmiotów prowadzących WTZ)
„Aktywny samorząd”	Program pomocowy odnoszący się do likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową, tj. likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym; likwidacja barier w poruszaniu się; pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej; pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej; pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.	Oddziały PFRON/ Realizator PCPR
Program wyrównywania różnic między regionami III	Szeroki zakres wsparcia o charakterze infrastrukturalnym w miejscach obecności osób z niepełnosprawnościami	Oddziały PFRON/ dla powiatu i jego jednostek organizacyjnych, przedsiębiorstwa społeczne
Wsparcie Inicjatyw	Przyznawanie nagród w obszarach: sztuka osób niepełnosprawnych; olimpijczyk igrzysk paraolimpijskich; finalista ogólnopolskich imprez sportowych lub	Biuro PFRON/Oddziały PFRON

Nazwa programu	Istota wsparcia lub inicjatywy	Podmiot zaangażowany w realizację programu
	kulturalnych; działalność edukacyjna oraz artystyczna z udziałem osób niepełnosprawnych.	
„STABILNE ZATRUDNIENIE osoby niepełnosprawne w administracji i służbie publicznej”	Wsparcie zatrudnienia osoby niepełnosprawnej; Przygotowanie i skierowanie osoby niepełnosprawnej na staż zawodowy w administracji rządowej.	Oddziały PFRON
„ABSOLWENT II”	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych, wsparcie kształcenia i edukacji, ukończenie kursu przygotowującego do egzaminu maturalnego, ukończenie kursu przygotowującego do rekrutacji i podjęcia nauki w szkole wyższej, podnoszenie kompetencji społecznych, doposażenie szkół wyższych, udostępnienie usamodzielniającym się osobom z niepełnosprawnościami opuszczającym rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka lub placówkę opiekuńczo wychowawczą usługi asystenta samodzielności	Biuro PFRON/Oddziały PFRON

Programy ustawowe

- Refundacja dodatkowych kosztów poniesionych przez pracodawcę prowadzącego zakład pracy chronionej lub przedsiębiorstwo społeczne
- Dofinansowanie w wysokości do 50% oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych, pod warunkiem wykorzystania tych kredytów na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.
- Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się
- Badania i analizy naukowe
- Refundacja kosztów wydawania certyfikatów przez podmioty uprawnione do szkolenia psów asystujących (art. 20 b ustawy).

Zadania zlecane

Dotyczą zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, realizowanych przez fundacje oraz organizacje pozarządowe, których realizacja na poziomie regionalnym lub lokalnym jest niemożliwa lub nieuzasadniona. Zadania o charakterze

regionalnym (wojewódzkim) są zlecane przez marszałków województw, a zadania o charakterze lokalnym przez starostów. W przypadku konkursów ogłaszanych przez PFRON zadania, o których mowa w rozporządzeniu MPiPS muszą być zgłaszane do PFRON w formie projektów. Cele tych projektów muszą zawierać się w jednym ze wskazanych poniżej kierunków pomocy:

1. Wejście osób niepełnosprawnych na rynek pracy – dofinansowaniu podlegają projekty obejmujące wsparcie w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne;
2. Zwiększenie samodzielności osób niepełnosprawnych – dofinansowaniu podlegają projekty obejmujące prowadzenie rehabilitacji w specjalistycznych placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe, jak również projekty obejmujące prowadzenie wsparcia poza placówką w postaci szkoleń, kursów, warsztatów, grupowych i indywidualnych zajęć oraz usług wspierających, a także projekty, w których zgłoszone zostaną treningi sportowe;
3. Wzrost aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia – dofinansowane są projekty obejmujące organizację spotkań i imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych (warsztaty, zawody, koncerty, festiwale);
4. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym dostępu do informacji – dofinansowane są projekty obejmujące udzielanie informacji poprzez wydawnictwa cięgie i zwarte: standardowe (czarnodruk, druk kolorowy, druk powiększony), publikowane pismem Braille'a, publikowane na nośnikach elektronicznych, internetowe;
5. Poprawa jakości funkcjonowania otoczenia osób niepełnosprawnych – dofinansowane są projekty obejmujące organizację szkoleń i warsztatów dla otoczenia osób niepełnosprawnych (członków rodzin, kadry, wolontariuszy) oraz projekty obejmujące zakup, szkolenie i utrzymanie psów asystujących;
6. Upowszechnianie pozytywnych postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych i wiedzy dotyczącej niepełnosprawności – dofinansowane są projekty obejmujące kampanie prowadzone w mediach (telewizja, radio, prasa, Internet), kampanie prowadzone w formie spotkań informacyjnych, jak również kampanie prowadzone w formie imprez masowych oraz projekty obejmujące produkcję i emisję programów telewizyjnych lub audycji radiowych.

Zintegrowane formy wsparcia – od usług środowiskowych do aktywizacji

Ramy prawne i koncepcyjne, w tym krajowe regulacje oraz system orzekania, określają podstawy funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w obszarze świadczeń i uprawnień. Współczesne podejście, oparte na podejściu społecznym i biopsychospołecznym, akcentuje jednak potrzebę szerszego spojrzenia – uwzględniającego nie tylko dostęp do świadczeń czy eliminowanie barier środowiskowych, ale również wspieranie dobrostanu psychicznego i społecznego. Włączenie komponentu psychologicznego do polityki i praktyki wsparcia jest kluczowe dla jakości życia, integracji i samostanowienia osób z niepełnosprawnościami.

W praktyce pomocy społecznej wykorzystuje się różnorodne metody i narzędzia, które wspierają adaptację, integrację i aktywność osób w środowisku lokalnym. Do najczęściej stosowanych należą programy rozwijające umiejętności społeczne, psychoedukacja skierowana zarówno do osób z niepełnosprawnościami, jak i ich rodzin, a także techniki redukujące stres i poprawiające jakość życia, takie jak trening relaksacyjny czy elementy mindfulness. W sytuacjach nagłych zmian życiowych, np. utraty sprawności, istotne znaczenie ma interwencja kryzysowa, która pozwala ograniczyć skutki psychologiczne i ułatwia powrót do stabilności.

Podstawą projektowania skutecznych form wsparcia są koncepcje teoretyczne, które wyjaśniają mechanizmy adaptacji i motywacji. W praktyce wykorzystuje się m.in. teorię samostanowienia, podkreślającą znaczenie autonomii i poczucia kompetencji, oraz model transakcyjny stresu, który opisuje strategie radzenia sobie w sytuacjach trudnych. Coraz większą rolę odgrywa podejście oparte na psychologii pozytywnej, akcentujące budowanie zasobów, nadziei i optymizmu, a także teoria społecznego uczenia się, wskazująca na znaczenie obserwacji i modelowania zachowań w procesie rehabilitacji i integracji. Te ujęcia wspierają tworzenie programów, które nie tylko kompensują ograniczenia, ale wzmacniają aktywność, poczucie sprawczości i uczestnictwo w życiu społecznym.

Zasady psychologicznego wsparcia:

- 🕒 **Indywidualizacja** – dostosowanie metod do rodzaju niepełnosprawności, wieku, potrzeb i zasobów osoby.
- 🕒 **Akceptacja i empatia** – tworzenie bezpiecznej przestrzeni, wolnej od stygmatyzacji.
- 🕒 **Wzmacnianie poczucia sprawczości** – wspieranie autonomii i samodzielności.
- 🕒 **Podejście holistyczne** – uwzględnianie aspektów emocjonalnych, poznawczych, społecznych i fizycznych.
- 🕒 **Współpraca interdyscyplinarna** – koordynacja działań specjalistów z różnych obszarów.

Nowoczesne podejście do pomocy społecznej odchodzi od rozwiązań sektorowych na rzecz zintegrowanego systemu, w którym różne obszary – zdrowie, edukacja, rehabilitacja, aktywizacja zawodowa i wsparcie środowiskowe – funkcjonują w ścisłej współpracy. Interdyscyplinarność oznacza nie tylko współdziałanie specjalistów w ramach jednego obszaru, ale przede wszystkim koordynację działań pomiędzy instytucjami i usługami, tak aby osoba z niepełnosprawnością otrzymywała kompleksowe wsparcie w swoim środowisku lokalnym.

W praktyce oznacza to tworzenie sieci współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, placówkami ochrony zdrowia, szkołami, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, urzędami pracy, organizacjami pozarządowymi i usługami asystenckimi. Kluczowe jest planowanie indywidualnych ścieżek wsparcia, które łączą elementy rehabilitacji, edukacji, aktywizacji zawodowej i pomocy rodzinie.

Takie podejście jest zgodne z ideą deinstytucjonalizacji, która zakłada przeniesienie ciężaru opieki z instytucji zamkniętych na usługi świadczone w środowisku lokalnym, blisko miejsca zamieszkania osoby. Współpraca interdyscyplinarna w tym ujęciu nie jest sumą działań różnych sektorów, lecz spójnym systemem, w którym informacje, zasoby i kompetencje są wymieniane pomiędzy podmiotami, a wsparcie jest koordynowane w sposób ciągły.

Perspektywiczne rozwiązania systemowe w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami

Takim rozwiązaniem w polityce społecznej jest świadomość obecności dokumentu pod nazwą Regionalny Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji dla Województwa Lubelskiego na lata 2025–2026 (RPDI). Jest to dokument programowy, który systematyzuje działania w zakresie rozwoju usług społecznych, w tym usług dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami. Plan ten, opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie, uwzględnia kierunki interwencji wyznaczone przez dokumenty europejskie i krajowe, w tym dokument pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

W RPDI wskazano szereg rozwiązań systemowych, które mają charakter perspektywiczny i odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin i opiekunów. Kluczowym mechanizmem wdrażania zmian jest proces deinstytucjonalizacji usług społecznych, rozumiany jako stopniowe odchodzenie od opieki instytucjonalnej na rzecz usług świadczonych w środowisku lokalnym. Proces

ten programowany jest w perspektywie wieloletniej i zakłada etapowe wdrażanie zmian w dostępności i koordynacji usług, zgodnie z następującymi zasadami:

- Zindywidualizowanie wsparcia – dostosowanie usług do potrzeb i możliwości konkretnej osoby, w sposób jak najbardziej zbliżony do warunków życia w środowisku domowym i rodzinnym.
- Podmiotowość odbiorcy usług – umożliwienie osobom korzystającym z usług kontroli nad własnym życiem oraz decyzjami dotyczącymi udzielanego wsparcia.
- Integracja społeczna – ochrona przed izolacją i wykluczeniem poprzez świadczenie usług w otoczeniu społecznym, a nie w zamkniętych instytucjach.
- Priorytet potrzeb mieszkańców – zapewnienie, że indywidualne potrzeby osób wymagających wsparcia mają pierwszeństwo przed organizacyjnymi procedurami i wymogami instytucjonalnymi.

W ramach RPDI przewidziano rozwój następujących rozwiązań systemowych:

- Rozwój usług środowiskowych, takich jak asystencja osobista, opieka wytchnieniowa, usługi sąsiedzkie, wolontariat, teleopieka oraz mieszkania wspomagane i treningowe.
- Wzmocnienie roli Centrów Usług Społecznych (CUS) jako lokalnych koordynatorów usług, integrujących działania w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, edukacji i aktywizacji zawodowej.
- Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług medycznych świadczonych w miejscu zamieszkania.
- Wsparcie dla opiekunów faktycznych, poprzez rozwój usług wytchnieniowych, poradnictwa oraz szkolenia kadry.
- Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych w przestrzeni lokalnej, umożliwiająca pełniejsze uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym.
- Promowanie zatrudnienia wspomagane, rozwój Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ), warsztatów terapii zajęciowej oraz innych form aktywizacji zawodowej.

- Zwiększenie roli organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej jako realizatorów usług społecznych, w tym poprzez otwarte konkursy ofert.
- Rozwijanie e-usług i cyfryzacji placówek, w celu zapewnienia zdalnego dostępu do usług oraz poprawy komunikacji z osobami o ograniczonej mobilności.

Realizacja tych działań opiera się na środkach Samorządu Województwa Lubelskiego, w tym Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021–2027, programu krajowego FERS oraz innych źródłach finansowania. RPDI pełni funkcję koordynacyjną i wspierającą wobec lokalnych samorządów i organizacji społecznych, wskazując oczekiwane kierunki rozwoju usług oraz integrując działania różnych sektorów.

IV. WNIOSKI

System wsparcia osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim charakteryzuje się wysokim stopniem instytucjonalizacji oraz szerokim zakresem działań realizowanych w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej. Obejmuje on różnorodne formy pomocy, finansowane ze środków publicznych i niepublicznych, dostosowane do zróżnicowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami – zarówno w zakresie stopnia, jak i rodzaju niepełnosprawności.

Działania podejmowane w regionie koncentrują się na wspieraniu integracji społecznej, aktywności życiowej, samodzielności ekonomicznej oraz rozwoju kompetencji osób z niepełnosprawnościami. Istotnym elementem systemu jest również podnoszenie kwalifikacji kadry pracującej z osobami z niepełnosprawnościami, w tym w zakresie opieki, terapii i rehabilitacji.

Struktura systemu wsparcia oparta jest na współpracy wielu podmiotów:

- jednostek samorządu terytorialnego (gmin, powiatów, województwa),
- instytucji rządowych,
- organizacji pozarządowych, w tym podmiotów ekonomii społecznej

Szczególną rolę w realizacji działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami odgrywają powiaty, które opracowują i wdrażają lokalne programy wsparcia, obejmujące m.in. rehabilitację społeczną i zawodową, zatrudnianie oraz przestrzeganie praw osób z niepełnosprawnościami. Uzupełnieniem działań powiatowych jest aktywność Oddziału Lubelskiego Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, który realizuje programy wsparcia dla osób indywidualnych, pracodawców oraz instytucji.

System wsparcia funkcjonujący w województwie lubelskim wpisuje się w cele polityki społecznej regionu, określone w dokumentach strategicznych, takich jak:

- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030.

W świetle przeprowadzonej analizy, system wsparcia osób z niepełnosprawnościami w regionie można scharakteryzować jako:

- rozbudowany – obejmujący wiele obszarów interwencji i typów działań,
- rozproszony – realizowany przez liczne podmioty, co może utrudniać koordynację i dostępność usług,
- zróżnicowany – odpowiadający na potrzeby różnych grup osób z niepełnosprawnościami,
- oparty na współpracy sektorowej – prowadzonej głównie w ramach poszczególnych typów instytucji, z ograniczoną integracją międzysektorową.

Współpraca pomiędzy podmiotami systemu wsparcia ma charakter sektorowy i fragmentaryczny, co skutkuje brakiem spójności działań, ograniczoną wymianą informacji oraz nierównomiernym dostępem do usług. Współpraca ta odbywa się najczęściej w ramach realizacji zadań własnych poszczególnych instytucji, bez wypracowanych mechanizmów koordynacji i wspólnego planowania.

W związku z tym, zasadne wydaje się ukierunkowanie dalszego rozwoju systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w stronę współpracy międzysektorowej, opartej na modelu kooperacyjnym. Model ten zakłada partnerskie i komplementarne działania pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, instytucjami rynku pracy, edukacji oraz ochrony zdrowia, z aktywnym udziałem osób z niepełnosprawnościami jako współtwórców rozwiązań i ekspertów w zakresie własnych potrzeb.

Współpraca międzysektorowa różni się od współpracy w ramach jednego sektora tym, że sprzyja koordynacji działań pomiędzy podmiotami o odmiennych kompetencjach, zasobach i celach działania.

Wdrożenie modelu kooperacyjnego wymaga:

- integrowania celów i działań pomiędzy podmiotami o różnych kompetencjach i zasobach,
- dzielenia się informacjami i zasobami, w tym kadrowymi, organizacyjnymi i finansowymi,
- wspólnego planowania i monitorowania efektów działań, z uwzględnieniem perspektywy osób z niepełnosprawnościami jako odbiorców usług.

Model kooperacyjny zakłada partnerskie podejście, w którym każda instytucja wnosi swój wkład w realizację wspólnych celów, a działania są prowadzone w sposób komplementarny, a nie równoległy. Taki sposób organizacji pracy sprzyja:

- zwiększeniu dostępności usług,
- lepszemu dopasowaniu wsparcia do lokalnych potrzeb,
- ograniczeniu rozproszenia działań i powielania funkcji,
- budowaniu trwałych mechanizmów współpracy, zaufania i wymiany doświadczeń.

Analiza funkcjonowania systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami w województwie lubelskim ujawnia, że jego struktura jest rozbudowana i obejmuje szeroki zakres działań realizowanych przez instytucje publiczne, organizacje społeczne oraz podmioty lokalne. Jednocześnie wartości wskazują na rozproszenie kompetencji i zróżnicowaną dostępność usług, co wpływa na możliwość tworzenia spójnych, indywidualnie dopasowanych form wsparcia w środowisku lokalnym.

System obejmuje obszary kluczowe dla codziennego funkcjonowania mieszkańców – edukację, rehabilitację, wsparcie społeczne, zdrowie i aktywizację zawodową. Powiaty, PFRON oraz samorząd województwa odgrywają w nim istotną rolę, jednak działania te wymagają silniejszej integracji, współdzielenia informacji i koordynacji, tak aby odpowiadać zarówno na złożone potrzeby funkcjonalne, jak i na zróżnicowane doświadczenia osób z niepełnosprawnościami w różnych etapach życia.

W świetle przeprowadzonej diagnozy można sformułować następujące wnioski programowe:

- system wsparcia w regionie jest szeroki, jednak jego rozproszenie utrudnia koordynację działań i równomierną dostępność usług;
- edukacja specjalna i włączająca działa na wszystkich etapach kształcenia, ale dostępność rozwiązań wspierających uczniów jest nierówna terytorialnie;
- aktywizacja zawodowa wymaga wzmocnienia, szczególnie w obszarze pracy wspomaganej i zwiększania dostępu do instrumentów rynku pracy;
- rehabilitacja społeczna i zawodowa jest realizowana w wielu formach, jednak dostępność środowiskowa pozostaje ograniczona, zwłaszcza na obszarach o największym udziale osób starszych i złożonych potrzeb funkcjonalnych;
- współpraca międzysektorowa wymaga pogłębienia i opierać się powinna na wspólnych standardach, jasnych ścieżkach komunikacji i interdyscyplinarności;
- realizacja celów regionalnych dokumentów strategicznych wymaga wzmocnienia zasobów lokalnych, podnoszenia kompetencji kadry oraz planowania usług w oparciu o diagnozę potrzeb, zasobów i możliwości środowisk lokalnych.

Wnioski te stanowią punkt wyjścia do dalszego projektowania działań systemowych i środowiskowych, ukierunkowanych na wzmocnienie autonomii, uczestnictwa społecznego oraz dobrostanu osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadami Konwencji ONZ oraz kierunkami deinstytucjonalizacji.

PODSTAWOWE AKTY PRAWNE WYZNACZAJĄCE DZIAŁANIA KIEROWANE DO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH¹⁸

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 (z 17 kwietnia 2019 r.) w sprawie wymogów dostępności produktów i usług Europejski Akt o Dostępności

Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (1 sierpnia 1997 r. M.P.50.475)

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1977 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

Ustawa z dnia 9 maja 2018 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”

Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

¹⁸ Wg. stanu na dzień 1 października 2025 r.

Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym

Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym

Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji

Ustawa z dnia 27 sierpnia 2024 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji

Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin

Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin

Ustawa z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin

Ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie

[Podstawowe dokumenty strategiczne wyznaczające działania na rzecz osób niepełnosprawnych w Programie:](#)

Dokumenty strategiczne szczebla krajowego:

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030 roku)

Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021–2027, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030

Strategia Rozwoju Usług Społecznych – polityka publiczna na lata 2021 – 2030 (z perspektywą do 2035 r.) – przyjęta uchwałą nr 135 Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r.,

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo–Uczestnictwo– Solidarność

Program Rządowy Dostępność Plus 2018–2025

Dokumenty strategiczne Województwa Lubelskiego:

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2030 roku

Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021– 2030

Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021–2027

Spis tabel

TABELA 1. PODEJŚCIA DO NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI I ICH ZNACZENIE DLA POLITYKI SPOŁECZNEJ	12
TABELA 2. STRUKTURA KATEGORII NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI WEDŁUG NSP 2021 W PODZIALE NA EKONOMICZNE GRUPY WIEKU W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM I W POLSCE 21	
TABELA 3. LICZBA I ODSETEK OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W POWIATACH WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA TLE REGIONU I KRAJU (KOLEJNOŚĆ WEDŁUG MALEJĄCEGO ODSETKA OZN).	23
TABELA 4. STRUKTURA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA, PŁCI I WIEKU W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM ORAZ W POLSCE (NSP 2021)..	25
TABELA 5. OSOBY W WIEKU 16 LAT I WIĘCEJ Z PODZIAŁEM NA RODZAJE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (WG KODÓW) ORAZ PŁEĆ, KTÓRE W ROKU 2024 UZYSKAŁY ORZECZENIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (W UKŁADZIE OD NAJWIĘKSZEGO DO NAJMNIJSZEGO).	26
TABELA 6. OSOBY PRZED 16 ROKIEM ŻYCIA Z PODZIAŁEM NA RODZAJE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI (WG KODÓW) ORAZ PŁEĆ, KTÓRE W ROKU 2024 UZYSKAŁY ORZECZENIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI - ZESTAWIENIE UPORZĄDKOWANE WEDŁUG LICZEBNOŚCI KATEGORII.	28
TABELA 7. STRUKTURA KATEGORII NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI WEDŁUG NSP 2021 W PODZIALE NA EKONOMICZNE GRUPY WIEKU W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM I W POLSCE 30	
TABELA 8: DZIECI Z TERENU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO OBJĘTE ZAJĘCIAMI WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECKA ORAZ UCZESTNICZY ZAJĘĆ REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZYCH W PODZIALE NA TYPY PLACÓWEK W ROKU SZKOLNYM 2024/2025.....	33
TABELA 9: DZIECI Z TERENU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO OBJĘTE ZAJĘCIAMI WCZESNEGO WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECKA ORAZ UCZESTNICZY ZAJĘĆ REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZYCH W PODZIALE NA POWIATY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2024/2025.....	34
TABELA 10. PLACÓWKI SPECJALNE NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W ROKU SZKOLNYM 2024/2025	38
TABELA 11. ZESTAWIENIE KLUCZOWYCH CECH POSZCZEGÓLNYCH TYPÓW REHABILITACJI, UWZGLĘDNIAJĄC OKRES OBOWIĄZYWANIA UMÓW, CHARAKTER ŚWIADCZEŃ, FORMĘ REALIZACJI	43
TABELA 12. DOSTĘPNOŚĆ DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ Z ZAKRESU REHABILITACJI MEDYCZNEJ O CHARAKTERZE AMBULATORYJNYM NA TERENIE POSZCZEGÓLNYCH POWIATÓW WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO W ROKU 2024	44
TABELA 13. DOSTĘPNOŚĆ DO ŚWIADCZEŃ OPIEKI ZDROWOTNEJ Z ZAKRESU REHABILITACJI MEDYCZNEJ O CHARAKTERZE STACJONARNYM W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2024 ROKU.....	46
TABELA 14. LICZBA JEDNOSTEK, MIEJSC I MIESZKAŃCÓW WG TYPÓW DOMÓW POMOCY SPOŁECZNEJ.....	49
TABELA 16. LICZBA OBIEKTÓW SŁUŻĄCYCH REHABILITACJI OBJĘTYCH DOFINANSOWANIEM ROBÓT BUDOWLANYCH W LATACH 2021- 2025	51
TABELA 17. ŚRODOWISKOWE DOMEK SAMOPOMOCY PROWADZONE PRZEZ GMINĘ.....	52
TABELA 18. ŚRODOWISKOWE DOMEK SAMOPOMOCY PROWADZONE NA ZLECENIE GMINY.....	54

TABELA 19. ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY PROWADZONE PRZEZ POWIAT NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO	54
TABELA 20. ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY PROWADZONE NA ZLECENIE POWIATU NA TERENIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO	55
TABELA 21. WYKAZ WARSZTATÓW TERAPII ZAJĘCIOWEJ WRAZ Z LICZBĄ UCZESTNIKÓW W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2025 ROKU	56
TABELA 22. ZATRUDNIENIE W ZAKŁADACH AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ ORAZ FINANSOWANIE ICH TWORZENIA I FUNKCJONOWANIA W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W LATACH 2021–2025.....	60
TABELA 24. OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ORAZ OSOBY BEZROBOTNE WYCHOWUJĄCE DZIECKO Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ ZAREJESTROWANE W URZĘDACH PRACY W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM (2021–2025)	68
TABELA 25. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA RYNKU PRACY W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM. OBRAZ AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ W LATACH 2021-2024 W RAMACH ZASTOSOWANYCH INSTRUMENTÓW WSPARCIA.	69
TABELA 26. LICZBA OSÓB WYŁĄCZONA Z EWIDENCJI POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY	70
TABELA 27. OSOBY BEZROBOTNE, W TYM ZNAJDUJĄCE SIĘ W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY, W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W LATACH 2021-2025	72
TABELA 28. PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2024 ROKU.....	77
TABELA 29. WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W RAMACH REALIZACJI PROGRAMÓW OL PFRON	79

Spis Wykresów:

WYKRES 1. WSKAŹNIKI OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO – WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE NA TLE POLSKI W 2024	16
WYKRES 2 LICZBA WARSZTATÓW TERAPII ZAJĘCIOWEJ (WTZ) ORAZ ZAKŁADÓW AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ (ZAZ) W PRZELICZENIU NA 10 TYS. OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W POSZCZEGÓLNYCH WOJEWÓDZTWACH W 2024 ROKU	62
WYKRES 3. WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WIEKU 16-89 LAT	64
WYKRES 4. WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WIEKU 16-64 LATA W LATACH 2010-2024	65
WYKRES 5. UDZIAŁ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI WŚRÓD OGÓŁU OSÓB BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W URZĘDACH PRACY W POLSCE I W WL W LATACH 2022–2025	73
WYKRES 6. UDZIAŁ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W ZATRUDNIENIU W ZAKŁADACH PRACY CHRONIONEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM W 2024 ROKU NA TLE WARTOŚCI OGÓLNOPOLSKICH, Z UWZGLĘDNIENIEM STRUKTURY WEDŁUG STOPNIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	75